

Nominace Akademie SFFH roku 2014

Nejlepší SF

Ivan Adamovič (ed.): Na konci apokalypsy (Albatros Media - Plus)
Paolo Bacigalupi: Potopená města (Albatros Media - Plus)
Nick Harkaway: Andělíčkář (Argo)
George R. R. Martin - Gardner Dozois - Daniel Abraham: Hon na lovce (Laser-books)
Andy Weir: Marťan (Ikar)

Nejlepší fantasy a horor

Ondřej Jireš (ed.): Klenoty české fantasy (Argo)
George R. R. Martin: Rytíř Sedmi království (Argo)
Mark E. Pocho (ed.): Na hroby (Hydra)
Anthony Ryan: Píseň krve (Host)
Andrzej Sapkowski: Bouřková sezóna (Leonardo)

Nejlepší povídka

Tomáš Bandžuch: Konec věku páry (Excelsior, gentlemani!)
Jan Dobiáš: Igor (Excelsior, gentlemani!)
Vilma Kadlečková: Časový dluh (Na konci apokalypsy)
Julie Nováková: Šeré město (Zpěv kovových velryb)
Marek Slabej: Prach a Mungo (Dotyky budoucnosti)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Martin Fajkus
Josef Pecinovský
Richard Podaný

Nejlepší původní čes. nebo slov. kniha

Jan Hlávka - Jana Vybíralová: Tenký led (Brokilon)
Vilma Kadlečková: Mycelium 3 - Pád do temnot (Argo)
Vilma Kadlečková: Mycelium 4 - Vidění (Argo)
Štěpán Kopřiva: Aktivní kovy (Crew)
Jana Šouflová: Svitky z londýnského mostu (Straky na vrbě)

Nejlepší překlad

Stanislav Komárek: Bouřková sezóna
Petr Kotrle: Teranesie
Robert Pilch: Vycpávač zvířat
Richard Podaný: Potopená města
Richard Podaný: Rytíř Sedmi království

Nejlepší dílo (domáciho) výtvarníka

Tomáš Kučerovský: Excelsior, gentlemani!
Lubomír Kupčík: Země bez zákona
Milan Malik: Darwinský výťah
Milan Malik: Potopená města
Jana Šouflová: Svitky z londýnského mostu

Nejlepší časopis

Interkom
Pevnost
XB-1

pokračování na str. 8

OBSAH

Nominace Akademie SFFH roku 2014	1	5x nic moc	17
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Přátelé Nadace aneb Poutavý sborník	
Hvězdný bulvár	3	k počtě Isaaca Asimova	18
Odešel homo narrans, Sir Terry Pratchett	6	Zemřel Tomáš Vild	20
Za Terryem Pratchettem	7	Hon na lovce	21
Na konci apokalypsy	8	1100 stran obhajoby kapitalismu	22
Technooptimistický opus magnum	9	Civilizační šok ²	23
Neprávem opomíjená legenda	10	Časem s vědou – březen	25
Zahlcení komiksovou historií	11	O velkých činech vědy a techniky	25
Bubliny, které váží sedm kilo	13	Na Hydru!	26
Mark Watney bojuje na Marsu o život	13	Třeštění letitého popularizátora 36	26
Píšem, o čom snívám	15	Rychlopalba	27
		Realizující se neskutečno	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Pozdě ale přece přinášíme výsledky prvního kola Akademie SFFH, asi nikdy nezaškodí připomenout, že přes slavnostní vyhlášení a novinářský humbuk okolo vítězů je nominace velkým vyznamenáním. Dokončují antologii povídek vybranou z nominovaných a vítězných prací dvaceti let Akademie a přišlo mi, že v některých případech právě vítězné povídky, zvláště pokud jim k úspěchu napomohl nějaký dobový trend, zastarávají rychleji než nominace jako celek.

Několik smutných stránek věnujeme smrti Terryho Pratchetta a Tomáše Vilda, zatímco s první všichni, včetně Terryho, už delší čas počítali, ta druhá byla jako blesk z čistého nebe.

Lenona Štiblaríková

Recenzemi nás tentokrát zásobili Richard Klíčník, Pavel Mandys, Martin Šust, Julie Nováková, Ivo Fencel a Luboš Y. Koláček. Poslední jmenovaný pro nás recenzuje detektivku Štěpána Kopřivy, abychom věděli, jak si autoři fantastických žánrů vedou v literárních záskocích.

Já jsem jednu stránku vyplnil svými čtenářskými zápisky, asi vás nepřekvapí, že se článek jmenuje 5 x nic moc.

Neuniklo nám ani vydání komiksové encyklopedie Dějiny československého komiksu 20. století a konečně upozorňujeme na ZOOM³ věnovaný Miloslavu Havlíčkovi.

Zuzana Hloušková nám poskytla rozhovor se slovenskou autorkou Lenonou Štiblaríkovou, její novela Bratislavská bludička je rovněž ve výše zmíněné antologii.

Martin Gilar v Civilizačním šoku opustil téma zbraní a věnuje se další americké tradici, totiž sběru a vaření javorového cukru.

ZR

Jarní porada SFK se blíží

Dofám, že tento Interkom vyjde dost brzy, aby vám stihl připomenout, že **Jarní porada SFK** proběhne už v sobotu 25. dubna. To je její jednacím den, přijet můžete již den předtím v pátek. Pak ale dejte vědět nejlépe Pagimu (pagi@pagiserver.cz), ať zamluví dost míst na spaní.

Koná se na tradičním místě v Březové nad Svitavou v penzionu Pohoda, když od vlakového nádraží dojdete k silnici, uvidíte šipku k Pohodě.

Z programu Porady: Hlasování o cenách Ludvík, Mlok, možné zrušení Podzimní porady a její náhrada miniporadou na Fénixconu, nový Občanský zákoník...

Předplatné IK a jak jej poslat na to jediné a správné místo

Již druhý rok činí předplatné 300 Kč a stejnou dobu lze zaplatit přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR **2700397108/8330** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod).

Na toto konto tedy, pokud jste tak již neučinili jinak, pošlete tři sta korun (číslu 300 Kč, respektive 12 euro, nebo podle momentálního kurzu), nebo můžete předplatné poslat složenkou na mé jméno a adresu redakce (je v tiráži :-).

Posíláte-li předplatné na konto, ale přes Českou poštu, upozorněte na to i mailem, mnohdy je identifikace plátce prakticky nemožná.

Zdeněk Rampas

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 3/2015 (297)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6,
Česká republika

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Ivo Fencel, Martin Gilar, Zuzana Hloušková, František Houdek, Viktor Janiš, Richard Klíčník, Luboš Y. Koláček, Roman Lipčík, Pavel Mandys, Julie Nováková, František Novotný, Lenona Štiblaríková, Martin Šust, Zdeněk Rampas, Inž. Daniel Tomek, Jiřina Vorlová, Jan Žlebek

Sponzoři tohoto čísla

Daniela Kovářová

Jiří Doležal

Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 29. 3. 2015

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Povzbuzovat duchodce při vystupování z tramvaje pokřikem „Pohyb, pohyb, to snad chcete žít věčně?“ nepatří k mým nejlepším nápadům.

Satai

Titulek „Česku chybí 600 vlekařů“ mne vylekal. Pak jsem to doostřil a chybějí jenom doktoři.

Twitter

◆ ◆ ◆

● **15. února**, počítač už funguje tak dobře, že mohu skypovat s Frantou Novotným. Odjíždí na oceán 23. dubna, když si to napíšu sem, tak to snad už nezapomenu.

● **19. února** se koná předposlední schůzka v hospůdce U Kruhu, v březnu tu již bude něco jiného. Sešli jsme se tedy ve velkém počtu, dorazili Franta Novotný, Roman Průcha, Milan Fibiger, Vláďa Němec a Richard Šusta.

● **23. února** jsem vynechal RUR, mohou za to rodina a komunální dění na Dědině (magistrát na nás šije nějakou boudu).

● **24. února** dopisují doslov k Akademické Antologii Arga (tedy jmenovat se bude asi Dvanáct nesmrtelných) a přitom jsem narazil na někdejší „diskuse“ na FantasyPlanet. Tolik ubohosti, kterou tehdy museli snášet příznivci zdravého rozumu a Akademie, mě i po letech zaskočilo, omlouvám se vám přátelé a děkuji...

● **25. února** proběhl v rámci pravidelné schůzky KJV křest nové knihy vydané v Malé knižní řadě Poutník *Horší než smrt*. Dorazil i autor Zdeněk Jukl se svým šermířským poradcem. Ani Egon zatím svého autora neznal osobně, takže i pro něj muselo být zajímavé interview, kterému jej podrobil. Zdeněk Jukl, působil mladistvým dojmem, že bych mu hádal o deset let méně, mluvil skromně o svém psaní a vůbec byl velmi sympatický, zajímá jej hlavně středověk, kam by rád umístil své další příběhy. Na otázku čím žije se živí, odpověděl, že konstruováním lokomotiv.

Druhé části večera se zmocnil Richard Klíčnick a poreferoval nám o svých dojmech z měsíčního putování po Thajsku a Kambožii.

● **26. února** dorazím ke Kruhu a už je tam Jolana a Vlado Říša, oplakáváme, že je to poslední Kruh, Vlado nám ozřejmuje složitost své virtuální rodiny a přemýšlíme, kde se scházejí nadále. Franta Novotný tentokrát nedorazil, posádku jeho jachty zastupoval jen Richard Šusta, ukázala se ale Jiřina Vorlová,

tak jí předávám hodnocení CKČ, které jsem včera na KJV dostal od Bě.

Pak přišli ještě Vláďa Němec a Honza Kovanic, ale to již musím běžet vedle do kavárny Iluze na 21. literární večer *Slova mají křídla*, který je tentokrát věnován autorům, kteří se hlásí k židovským kořenům. Své povídky a verše četli prozaik Ivan Klíma, básnička Sylva Fischerová a záhadný autor Chaim Cigan (známý i jako Karol Sidon). Hudebním doprovodem večer ozvláštnilo trio Hamanovy uši, kde jak jsem pochopil hraje i dcera Lubora Falteiska. Druhý moderátor Dušan Spáčil si pořídil chřípku, tak to Lubor musel zvládnout sám, a když musel, tak i zvládl. :-)

Dorazil jsem již po půl sedmé, minule bylo obtížné sehnat místo, ale přes mé očekávání bylo tentokrát docela volno, doufám, že to nebylo proto, že už se i u nás lidé bojí sedat v jedné kavárně s lidmi, kteří mají něco společného se židovstvím. Ať tak nebo tak, alespoň nebyl problém, abych seděl s Milošem Uličným a Blankou Pinterovou u jednoho stolu. Největší dojem na mě udělal se svou povídkou Ivan Klíma a temperamentní hudba Hamanových uší. Karel Sidon mluvil o své zálibě v science fiction, ale podobně jako většina mainstreamových autorů, když si s ní něco sám začal, jen postmoderně míchá její motivy, ale něco tomu chybí, řekl bych, že ten pocit úžasu. Mám dojem, že jediný autor mainstreamu, který kdy úspěšně

překročil hranici žánru, byl Kurt Vonnegut.

Všiml jsem si, že také přítomný Luboš Y. Koláček (autor vzpomínek na Ludvíka Součka) má na stole Kopřivovu *Rychlopalbu*, tak jsem jej pumpnul o recenzi, vizte stranu 27.

● **28. února** jsem vyrazil na venkov a setrval tam až do 3. března, takže jestli jste mě sháněli, tak pardon :-)

● **4. března** jsem po kratším bloudění našel Viniční pavilon v Havlíčkových sadech, kam mě na vernisáž výstavy fotografií Lucie Janíkové pozvala Ivana Beranová, literární začka Evy Hauserové. Nikoho jsem tam neznal a fotografie mnou také moc nezacloumaly, ale na Hang drum tam hrál Jiří Šámal. A ještě si pamatoval na křest Mycelia :-). Třeba by mohl být na křtu poslední dílu, když byl u prvního...

● **9. března** jsem si udělal kolečko po knihkupectvích, u Toma Štípského v Nuslích mě čekal balíček věcí od Laseru a pak jsem vyrazil pro XB-1 a Pevnost do Čáslavské, která se teď jmenuje Arkham (nebo tak nějak :-). Kudy jsem chodil, tudý jsem připomínal, že dnes je uzávěrka prvního kola Akademie.

Večer dorazila pozvánka do literárního salonu Blinkr, budu muset zkontrolovat, komu se ten termín hodí.

Hamanovy uši a Karol Sidon (foto Slova mají křídla)

- 11. března jsem sečetl první kolo Akademie a poslal ho Janě Jůzlové ke kontrole.
- 12. března zemřel Terry Prattchet a Tom Vild, smutný den. Více na stranách 6 a 20.
- 13. března předpokládám proběhl v Plzni Pivocon.
- 14. a 15. března se na výstavišti ExCel LONDON konal 4. ročník London Super Comic Convention.

Nakladatelství Millennium Publishing ve složení Dagmar + Petr + Petr jr. se zúčastnilo už předcházejícího ročníku a je nutné podotknout, že LSCC nabírá na objemu a kvalitě.

Jako hosté se představili přední komiksové giganti: Dave Gibbons (Watchmen, Kingsman), Brian Bolland

Hudebně založený vetřelec s vetřelsky založenou Dagmar

- 15. března má narozeniny František Novotný, redakce blahopřeje. Dnes je v Brně, ale uvidíme se zítra.
- 16. března vyrážím na Vinohrady do literárního salonu Kláry Samkové a Pavla Skramlíka. Na žádost Pavla Weigla jsem pomohl zajistit účast spisovatelů SF. S Honzou Poláčkem jsem se potkal ještě před domem ve Španělské ulici, Franta Novotný byl již uvnitř a Vilma a Martin Klímovi dorazili později. Ostatní vesměs skosila chřipka.

Klára Samková je fanynka SF (v její kanceláři nějaký čas pracovala Adélka Červenková) a i její dcera je obdivovatelkou Mycelia, představila hosty s tím, že jsou většinou Mistři svého oboru a že dorazil i mistr průšvihů, Aleš Hušák.

Kupodivu od něho pocházelo hodně dotazů a připomínek k věci, třeba o čem mají autoři SF psát, když ve sci-fi už žijeme (počítače, mobily, levná letadla doprava). Odtud jsme se dostali k prognostické funkci SF a otázce, je-li jaká, a zda je dnes pro žánr důležitá.

To bylo tedy až v druhé diskusní části večera, ta první moderovaná Vladem Říšou a Františkou Vrbenskou (mám dojem, že se o této úloze dověděli až na místě, Pavel Skramlík zjevně není zrovna organizační veličán) nebyla až tak živá a zachraňoval ji hlavně Franta Novotný. Ani tak jsme nebyli ušetřeni Vladových strašných historek, na kterých je mnohdy nejstrašnější, že se i staly.

Není tohle Kapitán Teplák (z BBT)?

(Batman: The Killing Joker), John Romita jr. (Spider-Man), Charlie Adlard (Walking Dead), Max Brooks (World War Z) a mnoho dalších.

Mezi návštěvníky se proplétaly stovky příznivců komiksu v maskách a kostýmech kreslených hrdinů. Stánky byly plné komiksových omnibusů, sešitů od 50 pencí až po rarity, jejichž ceny se pohybovaly v tisících librách. K máni byly plakáty, omezené tisky kreseb a maleb nejslavnějších komiksů až po originály za astronomické ceny.

Prostě všemu vládl obchod, úžasná atmosféra, bezvadná nálada, radost, srdečnost, hlad i únava.

... vítejte na 5. ročníku! Bude zcela jistě ještě lepší než ten letošní!

● **17. března** upozorňuje Host na vydání urban fantasy série PAX švédských autorek Asy Larssonové a Ingely Korsellové. Zaujalo mě, proč se série jmenuje PAX. Městečko, ve kterém se příběh odehrává, se jmenuje Mariefred. Tento název pochází z latinského Pax Mariae znamenajícího Mariin mír. Nazýval se tak klášter, který ve městě stál na přelomu patnáctého a šestnáctého století. Takovéhle přihlášení ke kořenům už je dnes v literatuře pro náctileté docela vzácné.

● **18. března** mám už zase narozeniny, děkuji za všechna blahopřání, slavím práci na Akademické antologii Arga, která se už definitivně bude jmenovat Dvanáct nesmrtelných.

● **19. března** jedeme s Michaelou do Státnic za Petrem Svoreněm a Dášou Heřtovou, abychom pokračovali ve slavení narozenin. Dáša je také ryba, ale slavila už prvního, takže jsme si dodatečně vyměnili dárky, vyjedli Státnický mlýn :-)) a pak už jen povídali nad šampaňským s jahodami o knihách a dětech.

Večer ještě rozesílám druhé kolo Akademie SFFH.

● **20. března** konečně zase Klímovský večírek. Choroby ale ještě řadí, mailem se omluvili Julie, Šárka s Markem, Stáňa (dítě se slepákem), Lada (má také narozeniny, ale slaví s rodinou), Rita, má doma workoholika a pak se zjistilo, že i u Mileny něco propuklo. A vlastně ani nevím, co zabránilo dorazit Rámišovým. Zato vedle pravidelných hostů dorazili i Bára Vlasáková s dcerami, Jolana a Honza Tiší s Danou, Vanda Pokorná, Bidlo, takže nás bylo okolo sedmnácti. Hedvika byla mimo rodičovský dům, ale Alžběta setrvala celý večírek a portrétovala si přítomné.

Hlavním tématem večera byla kniha *Život a názory blahoděho pana Tristrama Shandyho*, kterou napsal britský pastorek Laurence Sterne v letech 1759 až 1767 a kterou teď Martin v originále čte. Došlo i na referát z Bářiny cesty na Benátský karneval ve vlastnoručně vyrobených maskách a na Vandiny zážitky při četbě inuitské literatury (možná tedy literatury o inuitech, česky eskymácích). Přidal jsem svou dávnou vzpomínku na četbu z dětství a obohatil přítomné o nezapomenutelný termín *eskymácké minimum*.

● **23. března** proběhl na nějakou dobu poslední RUR, zase ty Velikonoce, ale uvidíme se už ve středu na KJV.

● **25. března** v MATu moderuje Richard Klíčnický zpověď či interview Lucky Lukačovičové, než dorazil, dověděl jsem se od Egona, že Jarka, jeho paní, nebyla spokojena se způsobem, jakým zpovídal Zdeňka Jukla, a tak bylo třeba povolat profesionála. Já ještě stihl uhranout Hanu Nájemníkovou, aby zkusila zhodnotit letošní úrodu novel v Ceně Karla Čapka.

● **26. března** v kavárně Iluze další literární večer Slova mají křídla, tentokrát na téma My a Praha, kde vystoupili mladá pražská básnička a architektka Anna Hábllová (s na mě poněkud abstraktní minimalistickou poezií), novinář a literát Ondřej Höppner (zakladatel českého bulváru je asi o dost chytřejší než jeho čtenáři), básník, nakladatel a muzikant Josef Pepson Snětívý, který celý večer provázel hrou na saxofon, a spisova-

telka, novinářka a nyní i pražská politička Alena Ježková (která mi přišla jako člověk zajímavější než její texty).

Po skončení pořadu jsem s Dušanem Spáčillem a Luborem Falteiskem definitivně domluvil sciifistický večer na 28. května.

● **27. března** začíná Starcon, ale přes dlouhé domlouvání s Romanem Hruškou, že se tam sejdem, se mi to letos zase nepodařilo, budu si asi muset domluvit nějaký pořad, a pak mě zodpovědnost donutí vydat se do vzdálených galaxií Prahy 4.

● **29. března** se za ohavného počasí vydávám opět do Státnic, tentokrát s Frantou Novotným jako jeho agent. Ze zvyku zamířím do Státnického mlýna, ale tam nás najdou Petr s Dášou a přesouváme se k nim domů. Nemám chytrý mobil, a tak jsem si o změně plánů přečetl až večer. Povíдали jsme si o chystané Frantově plavbě přes Atlantik a došlo i na projekt souborného vydání jeho povídkového díla.

● **31. března** dopoledne jsme se šli podívat do Ruzynských kasáren na US Army; zarazilo mě mládí většiny vojáků, množství vojaček a značná obrýlenost jednotky. Taky mi mnozí přišli docela drobní, i v porovnání s přítomnou českou mládeží. No možná jde o to, aby se pohodlně vešli do transportérů, nebo klasické americké proporce nabourou až v civilu. Americké vojsko bylo zřejmě instruováno ke vstřícnosti a úsměvům, ale zjevně byli i docela obyčejně rádi, že jsou v přátelském prostředí mezi lidmi, kteří je rádi vidí.

Večer se vydávám na oslavu Ertarského nového roku, který i letos vyšel na Kvída. Trochu jsem pobloudil při hledání Roztylského náměstí, ale Borek mě spolehlivě donavigoval na vizuální kontakt restaurace. Cestou mi ještě z Olomouckého křtu ZOOM³ a mobilu Pavla Kosatika stihl zavolat Milan Krejčí a vyřídil pozdrav od Mili Havlíčka.

Vedle Dany a Dalibora Čápových (Lucie má tříletý doktorský kontrakt na Novém Zélandu, ale do týdne na chvíli přiletí) dorazili takřka všichni Čermákoví, Slávek a Olina Švachoučkoví, Miša Javůrková a Vlád'a Widtman, ale ten byl nastydlý a tak nás brzy opustil. Jako poslední přišel Marcel Grün, který se do společnosti zařadil od Dinoconu, kde se s Čápy mi seznámil a kdy zjistili, že jsou takřka sousedé. Standa vydal další Světelné roky, viz obrázek.

Zdeněk Rampas

Zlatá zebra 2014

1. Josef Pecinovský: Prohibitor
2. Anna Šochová: Nekomunikativní jedinec
3. Tomáš Heveroch: Úředníci a Občané

Dušan Hrazdírka: Obláčky

Milan Štajer: Společenstvo nákupního košíku

Libuše Čermáková: Poslední

Petr Štěcha: Rozhovor u bankomatu

Vítězi i dalším oceněným gratuluji, všem zúčastněným děkuji za povídky a těším se na další ročník (a také na to, že snad budu v menším skluzu, než letos...).

Jméнем sfk Zebra

Doktor

Odešel homo narrans, Sir Terry Pratchett

„Zuzanka nesnášela literaturu. Mnohem raději si přečetla nějakou dobrou knihu.“ Tohle napsal sir Terry Pratchett v románu *Těžké melodično* o jedné ze svých oblíbených postav, jimiž zabýval Zeměplochu. On sám se nechtěl nudit u literatury, a proto začal psát knihy o placatém světě. Neuvěřitelných čtyřiceti pokračování série o Zeměploše se jen v Česku prodalo na 800 000 kusů (a možná ještě víc, jak naznačil Vlasta Talaš). Terry zemřel ve věku pouhých 66 let.

gramy s českými nápisy jako „BAFI!“ či „ŠKLEBI ŠKLEBI!“. Do Prahy jezdil opakovaně (nejen proto, že tu někde máme jeho milovaného golema), daleko častěji než do jiných zemí, kde prodával daleko více knih. Jeho Češi – a zejména jeho fenomenální překladatel Jan Kantůrek – mu rozuměli. Naposledy k nám dorazil na derniéru svojí *Maškarády* do Divadla v Dlouhé v roce 2011...

Celý „kult“ přitom závratně rostl. Prodávaly se desetitisícové náklady, celosvětově desítky milionů knih. Do toho může přičíst filmy, divadelní představení, hry počítačové i deskové, obzvláště vypečené jsou zeměplošské známky, ale i známky oficiální britské, na kterých je Stařka Oggová a Mrakoplaš. Zeměplocha se stala životním stylem. Krásným a báječným.

V psaní přitom Pratchett postupně přitvrzoval. Z grotesky se Zeměplocha proměňovala v řadu humoristických románů, v nichž nikdy nechyběl závažný společenský podtext. Humor se nevytratil, ale víc a víc převažovaly vážné tóny; a to dávno předtím, než se autor v roce 2007 dozvěděl, že trpí Alzheimerovou chorobou. Ten okamžik si vybavuji zřetelně – byl jsem zrovna na zeměplošském jamboree v jižní Anglii, kam Terry jezdil pravidelně. Tentokrát byl nervózní, pohádal se s pořadatelem, dlouholetým přítelem, a odjel předčasně. Nikdo nic podobného nezažil, všichni se vyděsili. O pár týdnů později oznámil světu začátek svého konce.

Zeměplocha se stala celosvětovým fenoménem, a tak urputný boj velikána nejen fantastické literatury sledovaly i díky sociálním sítím miliony lidí. 12. března 2015 boj skončil. A ochránce orangutanů, milovník koček, jehož pět románů se dostalo i do ankety BBC o sto nejlepších knih, nevyhrál.

P. S.: 12. března od samého rána jsem měl pocit, že se něco stane. Nemívám ho často, ale tehdy jsem si byl jistý. Když jsem se dozvěděl, že Terry už není, zasáhlo mě to daleko víc, než bych tušil. Přitom to všichni věděli. Čekali jsme tu zprávu. Ale mělo to být jinak. Měl odjet do Švýcarska a nechat se uspat. Nemoc ale byla rychlejší než potřeba opustit svět s cizí pomocí. A tak odešel člověk, s jehož jménem jsou spojeny snad všechny hezké vzpomínky na moje dospívání. Zeměplocha pro mě tehdy byla možná tím nejdůležitějším vůbec. A nemyslím jen svět na želvě, ale všechny ty lidi. Bez Patricie Martina Schwarze bych neznal Honzu Kantůrku, bez něj... No nejspíš bych bez Zeměplochy nenapsal ani řádek do Interkomu. Sbohem, sire Terry, chybiš tu.

Richard Kličník / Reflex, upraveno pro Interkom

Je vůbec jediný čtenář Interkomu, jenž by nevěděl, co je Zeměplocha? Když v roce 1983 v Británii vyšel první díl, byl to jeden ze stovek autorských světů z žánru fantasy. Žádný z nich ale neplul vesmírem na hřbetě čtyř gigantických slonů, podpíraných kosmickou želvou A'tuin. A žádný z nich nebyl ani zdaleka tak zábavný a chytrý jako ten Pratchettův...

K prvním Zeměplochám a k fantastice vůbec jsem se, čtrnáctiletý kluk z venkova, dostal v roce 1995. Tehdy u nás byla fantasy pokládána za sprosté slovo ještě daleko více než dnes. V dávno zrušené maličké speciálce Comics vedle Národní banky mi jednou v létě doporučili Zeměplochu s fascinující a fantastní obálkou Joshe Kirbyho. Knihy jsem jako svátost nesl po Příkopech na Mústek. Vtom jsem na tehdy ještě fungujícím knihkupectví Melantrich uviděl velkou ceduli: Terry Pratchett – autogramiáda...

A tak přišel jeden z nejnosudovějších okamžiků mého života. Druhý den v dlouhatánské frontě (právě se tu z něj stávala hvězda, už mu vyšly čtyři knihy – ač po prvních třech nakladatel uvažoval o zastavení celé řady pro minimální prodeje) jsem se dozvěděl, že existuje velmi čerstvý Klub Terryho Pratchetta, který vydává i časopis, z nějž se ve frontě hlasitě předčítalo. Brána do světa bezbřehé imaginace! Pratchett byl skvělý na všech autogramiádách, které jsem s ním zažil. Tady, i později v Krakatitu (když byl tento zřízen) všem kreslil do knížek pikto-

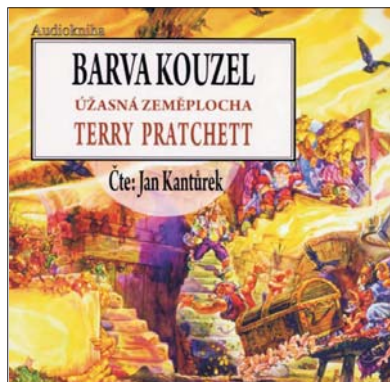
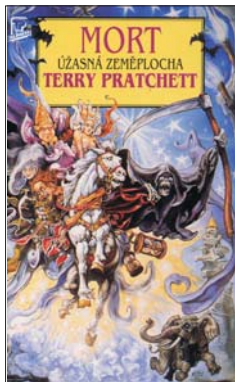
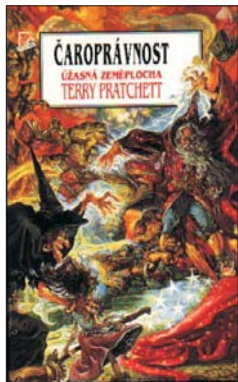
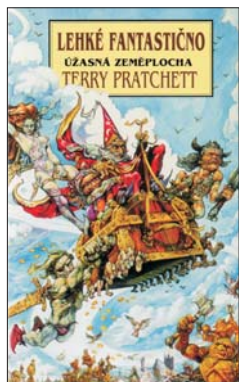
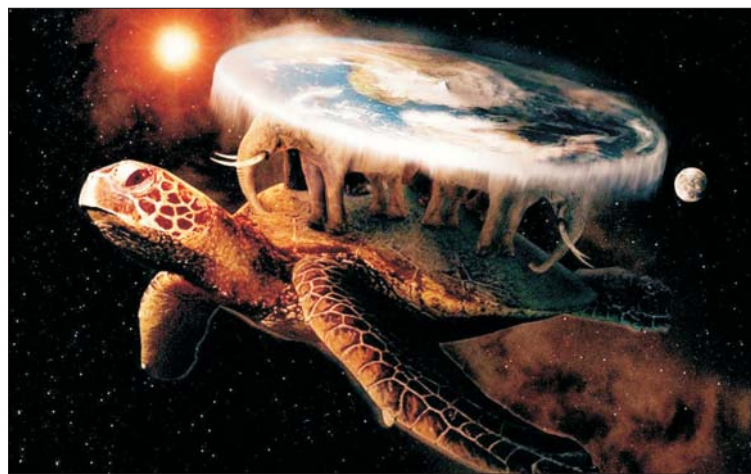
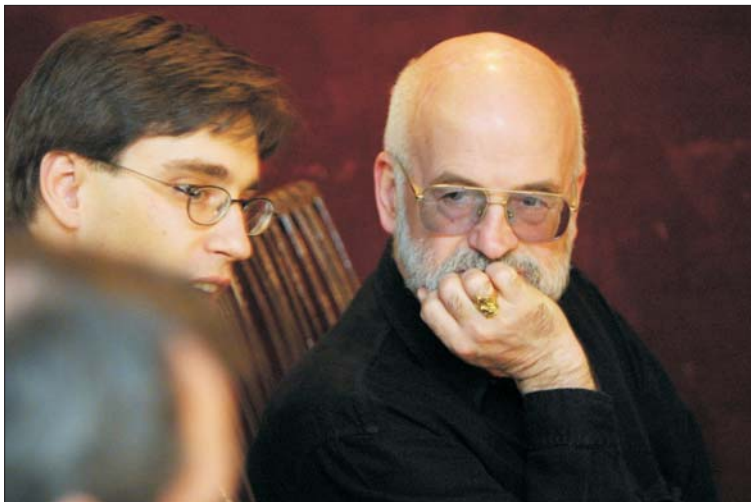
Za Terryem Pratchettem

Byla to láska *skoro* na první pohled. Když u nás v roce 1993 vyšla *Barva kouzel*, první román v rámci zeměplošského cyklu Terryho Pratchetta, dočkala se slušného přijetí. Prodeje dalších dvou dílů už byly méně hvězdné a čtvrtý román, *Mort*, mohl být poslední... ale právě tehdy se cosi zlomilo a každý další díl se k velké radosti jeho českého nakladatele Vlastimíra Talaše stal bestsellerem. Lví zásluhu na tom měl i jeho nápaditý český překladatel Jan Kantůrek, který zdolal spoustu slovních hříček, před nimiž by jiní překladatelé kapitulovali, a který nechal Pratchettyho postavy promluvit nádherně živou, šťavnatou češtinou.

Terry Pratchett psal humoristickou fantasy o Zeměploše spočívající na zádech čtyř slonů, kteří stojí na kruhří ohromné želvy A'Tuin. To, co začalo jako chytrá parodie neuvěřitelně špatné posttolkienovské fantasy, časem zvážnělo a lehce potměňlo. Ač se v jeho světě vyskytovaly čarodějky a mágové, trollové a trpaslíci, upíři i vlkodlaci, jeho příběhy pojednávaly hlavně o nás, o lidech, jejichž slabosti i sny důvěrně znal. Zeměplocha mu posloužila jako plátno, na které mohl načrtnout cokoli, v němž se mohl realisticky odehrávat příběh o temnějších stránkách náboženství, rokenrolu, počátcích filmu, rasové a druhové nenávisti i o fotbalu či opeře. To vše chyťte a jiskřivě vtipně. „Lidé jsou přesvědčeni, že opakem legračního je vážné, ale legrace není o nic víc opakem vážnosti, než je trojúhelník opakem černé,“ řekl Pratchett při první návštěvě Prahy. „Opakem vážného je nevážné a opakem legračního nevtipné. Já se pokouším psát o závažných záležitostech vtipným způsobem.“

Jednou z Pratchettych ctenářsky nejdělejších postav byl Smrt s obligátní kosou, který mluví zásadně verzálkami. V romá-

nu *Dobrá znamení*, jež Pratchett napsal spolu s Neilem Gaimanem, tato antropomorfizace smrti říká: „NEPŘEMÝŠLEJTE O TOM JAKO O UMÍRÁNÍ. SPIŠ SI ŘÍKEJTE, ŽE ODCHÁZÍTE DŘÍV, ABYSTE SE NEDOSTAL DO DOPRAVNÍ ZÁCPY.“ Všichni milovníci dobrých knížek si ve čtvrtek dvanáctého března jistě posmutněle říkali, že zas *tak* spěchat nemusel. **Viktor Janiš / HN**

Na konci apokalypsy

Jako prostý čtenář jsem měl při koupi třetího dílu antologie české sci-fi p. Adamoviče slavnostní pocit, že dostávám ve vzorné úpravě nejnovější historii české sci-fi. Dovolte pár dojmů po přečtení.

Jak vysvětluje editor v předmluvě, výběr povídek do závěrečné části antologie nebyl snadný. Některé povídky ve sborníku jsou mi bližší než jiné; ale i u těch, které mě tolik neभावily, jsem uznal alespoň vzdělávací přínos. Viděl jsem, že když se určitý styl vyčerpal, bylo zdravé zkusit psát jinak, než jak psali předchůdci.

Tomu odpovídá i můj celkový dojem: takováto různorodá směs oslovuje spíš čtenářův rozum než srdce. Na rozdíl od románu nebo povídkové sbírky jednoho autora je těžké udržet citové zaujetí od začátku do konce. Nutně vyplývá z naučných cílů antologie, že styly a světy jednotlivých spisovatelů se liší. Některé ze zařazených ukázek jsou mikropovídky, kde převládá satira a vyzněním zasahují téměř do publicistiky. Takové texty nemají plochu a hloubku potřebnou pro ponoření se do písmenek způsobem, jaký by odpovídal krásné literatuře, která jinak vychází z takto tlustých knihách v pevné vazbě.

Čtenářský prožitek z povídek je obohacován, ale současně i ochlazen autorskými doslovy: je fantastické, že všichni zastoupení tvůrci byli ochotni pro sborník okomentovat své vybrané texty. Kniha tak přináší vedle teoretického výkladu a literárních textů ještě další vrstvu v podobě autorské sebereflexe. Některí se však na plody své mladistvé umělecké snahy dívají kriticky – řekl bych v některých případech až hyperkriticky. Zařazení komentářů bezprostředně za každou povídku tak ještě dále oslabilo příležitost, aby literární texty vyzněly i emocionálně. Čtenářská katarze z povídky je – zvláště u starších prací – ihned chlazená sprškou skepse, které propadl spisovatel při pohledu na své mladistvé dílo.

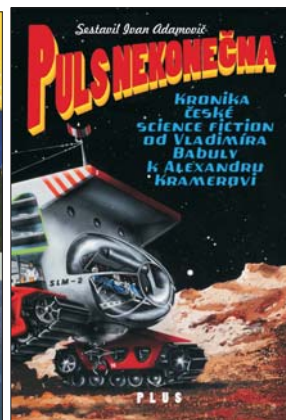
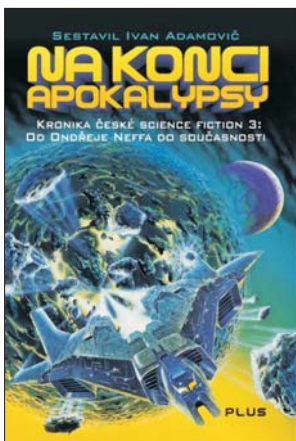
„Na konci apokalypsy“ je kniha nádherně a pečlivě vypracovaná; stejně jako tomu bylo v předchozích částech, průvodní

texty vynášejí čtenáře s velkou jistotou až do ptačí perspektivy, odkud se může z výšky rozhlédnout nad celým žánrem v kotlině. Může třeba přemítat, jakou roli hrál fantastický žánr u osobností, které nezářka dosáhly ve své pozdější kariéře úspěchu v jiných oborech.

Závěrečné hodnocení bych pojal nadvakrát - srdcem a rozumem. Největší „rozumový“ přínos pro mě osobně bylo uvědomění si na vlastním příkladu, jakou historickou roli sehrál – hlavně u mládeže - pro popularitu české sci-fi p. Neff svými povídkovými sbírkami z osmdesátých let. Nebyť jeho vypravěčské suverenity, vtipu a talentu (vtělených do výtisku *Veje naruby*, který jsem si opakovaně půjčoval v knihovně), těžko bych tehdy jako školák dostal počáteční impuls, že česká sci-fi je něco atraktivního a pro mě relevantního.

Pokud hledám ve sborníku texty, do nichž jsem se nejloubeji citově ponořil, tak to byly méně akční povídky v závěrečné části, především práce všech tří přispěvších dam. Antologie má gradaci správné silvestrovské estrády, v níž zlatý slávik přichází vždy až úplně nakonec.

Inž. Daniel Tomek

Nominace Akademie SFFH (dokončení ze strany 1)

Nadějný nováček / počín roku / zvláštní cena

Audiovydavatelství Walker a Volf, které zprostředkovává českou fantastiku i lidem s vadou zraku
Galerie Nemesis za portfolia českých a slovenských ilustrátorů

Ivan Adamovič za úspěšné završení projektu Kronik české science fiction

Uskupení Společenstvo Pevnosti za prezentaci fantastiky a zajištění velké části programu „Fantastika“ na Světu knihy 2014
Výpravná antologie Společenstvo Pevnosti, zahrnující nejlepší povídky časopisu Pevnost z let 2002–2012

Nejlepší nakladatelství

Argo
Brokilon
Fantom Print
Laser-books
Triton

Nejlepší povídková kniha

Ivan Adamovič (ed.): *Na konci apokalypsy* (Albatros Media - Plus)
Michael Bronec - Martin Stručovský (eds.): *Excelsior, gentleman!* (Straky na vrbě)
Martin Fajkus - Tomáš Němec (eds.): *Společenstvo Pevnosti* (Fantom Print)
Ondřej Jirěš (ed.): *Klenoty české fantasy* (Argo)
S. T. Joshi (ed.): *Černá křídla Cthulhu* (Laser-books)

Jana Jůzlová & Zdeněk Rampas

Technooptimistický opus magnum

U nás kdysi tak oblíbený David Brin se po dvanácti letech vrací na český trh se svým nejnovějším románem, na který si zhruba stejnou dobu museli počkat i jeho američtí čtenáři. Přibližně tak dlouho mu totiž zabralo napsat sedmisetstránkový opus magnum, do něhož zahrnul lidskou společnost po těžkých společenských otřesech raného jednadvacátého století, první kontakt, investigativní žurnalistiku budoucnosti, oživování vymřelých druhů i z jeho tvorby dobře známý motiv pozvedání těch žijících. Co říkáte, cítíte se na divokou jízdu blízkou budoucností, virtuální realitou, napříč celým společenským žebříčkem včetně zástupců lidských poddruhů i mimozemských civilizací? Zapněte si pásy, tohle bude divoká jízda plná překvapivých pohledů na možný vývoj lidstva.

Astronaut Gerald Livingstone, glorifikovaný uklízeč na nízké oběžné dráze Země, zachytí při odklizení kosmického smetí podivný objekt, z nějž se vyklube kapsle hostící simulované osobnosti mimozemských posílů. Objev Artefaktu pořádně zamíchá kartami civilizace potýkající se s řadou vlastních problémů od znečištění přes spory o nepředvídatelný vědeckotechnologický pokrok až po občanské nepokoje. Novinářka Tor Povlovová, spisovatel-režisér-celebrita ve službách politiků Hamish Brookeman a vědu milující bilionářka Lacey Donaldson-Sanderová jsou jen několika z těch všech, kteří se dostanou do vleku událostí vyvolaných prvním kontaktem a lákavými slovy: *Přidejte se k nám*. Pcheng Siang Bin, chudý čínský pobřežník, se do kontaktu zaplétá daleko více, než by si kdy předtím dovedl představit, když v troskách zničeného sídla nalezne objekt, který nápadně připomíná Artefakt. *Vykopáno v Harappě, 1926. Zamofeno démony. Uchovávejte v temnotě*, praví popisek na skříňce ukrývající pableskující ječičtý předmět. Po jeho vlastnictví touží celá řada lidí...

Tak by se ve stručnosti dala nastínit počáteční premisa *Existence*. Román má poměrně dlouhou a pozvolnější expozici, během které se dozvídáme poutavé informace o světě, potkáváme sympatické (i méně sympatické a stejně tak živoucí a propracované) postavy a jsou nám předkládány zajímavé otázky. Brin dokáže umně udržet pozornost rovněž využitím intertextových prvků – výňatků z článků, webových stránek, rozhovorů, pořadů... Díky tomu dovede příjemnou neotřelou formou a na minimum prostoru dodat čtenáři mnohem víc informací, než kolik by se dalo doručit klasickým *infodumpem*. Několik hlavních linií příběhu zpočátku působí poměrně rozříštěně, což bude důsledek toho, že zčásti vznikly sloučením původně samostatných novel – dobrodruh Hacker, novinářka Tor i pobřežník Bin patří k postavám, k nimž se Brin vrátil a využil je znovu a pohromadě, přičemž z propojení vytěžil to nejlepší, co se dalo.

Prvních zhruba dvě stě stránek je román velmi dobrý – poutavý, zajímavý, dobře napsaný a místy napínavý. Trochu mu

ale schází příslovečný tah na branku. Pak se rozehrává a nabírá stále větší tempo – až se postupně stává románem skvělým. A poté začnou přicházet všechny ty nápady, které s sebou přináší kýžený wow efekt. A že jich je! Představit blíže i jen některé z nich by znamenalo dopustit se přílišného vyznění, a tak pouze konstatuji, že se tu setkávají zajímavé koncepty z vod fyziky, informační technologie, biologie i společenských věd a dohromady tvoří vskutku výbušnou kombinaci.

Ovšem snad mohu říct, že navzdory tomu, jak napohled hladce a perspektivně se zpočátku rozvíjí první kontakt, se věci značně zkomplikují a minové pole existence, po kterém lidstvo odnepaměti kráčí, se náhle zdá mnohem větší a hrozivější než kdy dříve. Překoná pozemská civilizace stávající i nově vzniklé problémy, nebo se nevyhne katastrofálnímu úpadku? Jistěže to nebudu prozrazovat, ale v *obou* případech mohu *Existenci* označit za technooptimistickou science fiction – román, v němž věda a technika nehrají jen vedlejší roli nebo nevedou lidstvo jednoznačně do záhuby či područí diktatur, ale kde vedle sebe nabízejí možnost záhuby i

záchrany – podle toho, jak se s nimi naloží. A právě na jejich pozitivní potenciál se Brin soustředí nejvíce, aniž by ovšem zanedbával rizika. Nepodléhá všeobecnému pesimismu, klade důraz na lidskou vynalézavost a zvědavost jako pozitivní vlastnosti, které nás vedou na dobrou cestu. Takových science fiction tu máme poslední dobou téměř jako šafránu.

Mám podezření, že psát optimistické příběhy je těžší a nevděčnější než zůstat u pesimismu a dystopických vizí. Zprvce nám optimistické science fiction mohou připadat už jaksi automaticky nevěrohodné, zjednodušující. Za druhé mohou působit méně závažně či hluboce. Ale není snad opak pravdou? Nejjednodušila si většina dystopií pohled na svět, který se nevyhnutelně řítí do ošklivé katastrofy nebo už jí podlehl a následuje jen přežívání? A není mnohem závažnější a hlubší zobrazit snahu se právě tomuhle vyhnout a navzdory všem známým i neznámým rizikům kráčet kupředu? Brin podává poměrně ucelený obraz světa blízké budoucnosti – toho dobrého i špatného – a zároveň zůstává optimistou.

Překladatel Jakub Němeček byl při rozsahu románu, množství intertextových prvků a slovních hříček postaven před náročný úkol, kterého se zhostil se ctí. *Existence* se tak čte velice příjemně, k čemuž přispívá i grafické provedení přehledně odlišující intertext, různé typy komunikace a další prvky. Příběhu ani českému vydání tak není co zásadního vytknout. Na podobně zajímavý, ambiciózní, poutavý a vědeckotechnologicky optimistický román jsme čekali dlouho – a naštěstí jsme se dočkali.

Julie Nováková

David Brin: Existence, vázaná, překlad Jakub Němeček, obálka Rashevskaya, 696 stran, 499 Kč

Neprávem opomíjená legenda

Když se v roce 2012 objevila drobná monografie *Zoom* zaměřená na tvorbu komiksového výtvarníka, historika a editora Tomáše Prokūpka, šlo o vítanou, nicméně ojedinělou vlašťovku, kterou však o dva roky později doplnil *Zoom 2* zacílený na Pavla Čecha, a nedávno se opět pod hlavičkou nakladatelství Analphabet Books objevil už třetí svazek věnovaný výtvarné tvorbě Miloslava Havlíčka. Dohromady je tato trojice dnes už bezesporu úctyhodným počinem s předpokladem vytouženého růstu do budoucna. A vzhledem k tomu, že se první dva svazky dají už jen těžko sehnat, radil bych případným zájemcům déle neváhat. Jaké jiné potvrzení kvalit také na českém trhu u publikace tohoto typu očekávat...

Zoom je řada výtvarných monografií představujících tvorbu současných českých komiksových tvůrců. Kromě komiksu se zaměřuje i na přesahy do malby, ilustrace, koláže a dalších výtvarných disciplín a ukazuje práci vybraných autorů jak v detailním přiblížení, tak i v širší perspektivě. Toť oficiální představení této vskutku vydařené série knih, která svým třetím svazkem vstupuje i na pole vědeckofantastické ilustrace. Ačkoli není Miloslav Havlíček mezi současnými fanoušky žánru příliš známý, nepochybně patří mezi velké postavy science fiction ilustrace dvacátého století. S jeho prací se dnes bohužel setkáváme spíše na stránkách letitých časopisů, kde ilustroval zejména práce sovětských autorů, o to vítanější a chvályhodnější je však kniha věnovaná jeho tvorbě. Publikace je dělena do několika oddílů zachycujících různorodost Havlíčkovy tvorby. Na úvod si Havlíčka představíme v jeho pro

Miloslav Havlíček na ASFFH
(foto Richard Klíčník)

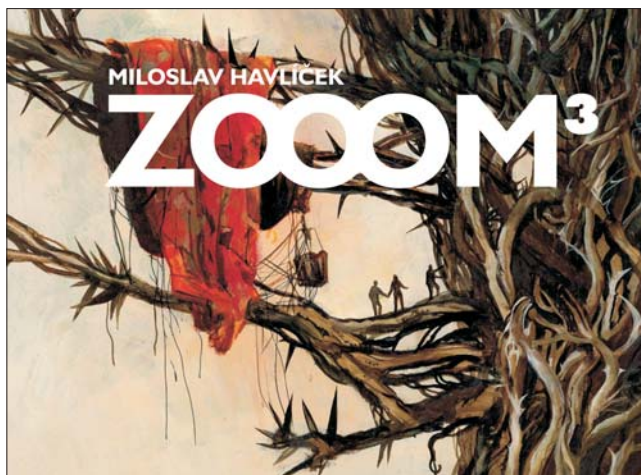
nás nejznámější roli, tedy jako ilustrátora zejména vědeckofantastické, ale i jeho milované detektivní tvorby, jakož i technických článků věnovaných vesmírnému rozvoji. Na první pohled je rozeznatelná inspirace americkými vzory, jimž se v mnoha směrech s přehledem vyrovnává, přestože hledal i svou vlastní cestu – významnou a nezaměnitelnou je především jeho tvorba věnovaná kolážím.

Následuje oddíl věnovaný komiksům. Ačkoli Havlíček není u nás jako komiksový tvůrce dnes příliš znám, je i tato část nadmíru zajímavou podívanou. Hlavní příčinou toho, že na Havlíčka dnešní starší generace nevzpomínají stejně často jako kupříkladu na Kobíka či Šorela, je především fakt, že se věnoval zejména tvorbě komiksů pro časopisy určené pro výuku cizích jazyků (především ruštiny a němčiny). Při pohledu na komiksové ukázky zamrzí, že se doposud nedočkaly souborného vydání v českém překladu. Pokud byly předcházející oddíly vítaným připomenutím, ty následující věnované spíše volné tvorbě v podobě kreseb, maleb a koláží jsou přímo objevné a představují nám Miloslava Havlíčka v pro mnohé zcela neznámé podobě. Bohatý ilustrační materiál navíc doplňují texty představující jednotlivé polohy Havlíčkovy tvorby. Jsou vedeny formou rozhovoru na úvod každé části monografie a vhodně tak představují jednotlivé formy Havlíčkova výtvarného umění. Pokud jde o textovou část, pak je hlavní devízou knihy fundovaná předmluva Ivana Adamoviče, potěší však i závěrečné, přehledné shrnutí Havlíčkovy tvorby v datech.

Celkově je *Zoom 3: Miloslav Havlíček* opravdu nedocenitelnou knihou, za kterou lze tvůrcům v čele s Tomášem Prokūpkem a Tomášem Kučerovským pouze s úklonou poděkovat a těšit se na další svazky. Kučerovského grafická úprava publikace a sazba je úhledná a moderní a dělá Havlíčkovu nepřehlédnutelnému dílu čest. Je smutné, že Miloslav Havlíček není znám mnohem víc, než je tomu dnes, a nezbývá než se snažit o změnu, ať už díky této knize, loňskému ocenění Akademie SFFH či dalším počtům, kterých se mu snad v budoucnu ještě dostane. Pokud vás zajímá (nejen) české vědeckofantastické umění ilustrace, pak skutečně bez váhání sáhněte po třetím *Zoomu* dříve, než se jako předchozí svazky vyprodá. Miloslav Havlíček si to svým uměním rozhodně zaslouží.

Martin Šust / XB-1

Zoom 3: Miloslav Havlíček, vázaná, obálka Miloslav Havlíček, 96 stran, 240 Kč

Zahlcení komiksovou historií

Dokončení a vydání monumentálních třísvazkových dějin domáciho komiksu, které zpracovali čtyři mladí komiksoví publicisté a literární historici, je nepochybně událostí nejen této sezony. Jde o práci splňující akademické parametry, s rozsáhlým rejstříkem a poznámkovým aparátem, vznikala na půdě Ústavu pro českou literaturu a Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, přičemž rozsahem jde o dílo pro obě instituce největší za několik let. Umožnil ji grant Grantové agentury ČR, velkorysý i na poměry české literární vědy, natož na poměry českého komiksu. Není to první publikace, která se v posledních několika málo letech pokouší historii česk(oslovensk)ého komiksu postihnout, na rozdíl od předchozích autorů (**Ládek, Pavelka**: *Encyklopedie komiksu v Československu 1945–1989*, prozatím dva díly v letech 2010 a 2012, **Helena Diesing**: *Český komiks 1. poloviny 20. století*, vydáno 2011 a **Bezdeková, Krejčí**: *Po stopách kreslených seriálů I. a II.* z roku 2012) však měli za sebou **Prokůpek, Kořínek, Foret** a **Jareš** akademické zázemí a dost peněz i času na bádání v archivech. Je skvělé, že jim to bylo umožněno, a výsledek za to stojí, nicméně jistá hořkost se k tomu váže: mnozí ze čtveřice v průběhu let, kdy na svých *Dějínách* pracovali, neudolali a většími či menšími recenzemi a komentáři se převážně dosti kriticky vyjadřovali i k pracím svých předchůdců. Asi to nelze označit vyložené za střet zájmů a je pravděpodobné, že to dělali v dobré víře a že dotyčné tituly si výhrady zasloužily, nicméně pel podezření, že se střefovali do konkurenčních projektů, na nich nutně ulpěl.

Je to škoda, protože pokud by jejich odpovědi byly právě jen *Dějiny československého komiksu 20. století*, úplné by to stačilo. Jde totiž o práci fundovanou, rozmáchlou na ohromné ploše a mimořádně detailní, přitom psanou převážně čtivým a srozumitelným stylem, kdy se zejména Prokůpkovi daří vyhýbat odborné terminologii, aniž by „odbornost“ jeho textu nějak trpěla. Důležité zároveň je, že všichni pracovali především s primárními zdroji. Neboli: proseděli téměř pět let v knihovnách a archivech, kde prostudovali vlastně veškerý tisk sledovaného období, protože zapomenutý komiksový fragment se mohl skrývat kdekoliv, jak to ostatně dokazují nalezená díla v časopisech jako *Stadion*, *Potápěč* nebo *Magazín aktualit a zajímavostí socialistické vesnice*, případně regionální periodika jako *Revue Teplice* nebo *Ostravský kulturní zpravodaj*. A to jsou ještě čtyři kapitoly věnovány komiksovému undergroundu, tedy publikacím (polo)amatérským a samizdatovým, před i po roce 1989.

Hlavní editor publikace Pavel Kořínek ji na tiskové konferenci označil za „extenzivní záznam všeho“, podobně o autorském záměru autoři píší v předmluvě. Kdo by tedy očekával autoritativní rozlišení kvality, bude zklamán. Zaznamenáno je vlastně cokoliv (s výjimkou fotoseriálů, leporel a seriálů pro nejmenší děti) a větší prostor je věnován převážně tvůrcům pilnějším, což se někdy shoduje s nejvyšší kvalitou (**Lada, Sekora, Saudek, Schek**), u jiných zbývá spíše kvantita a dobová popularita (**Voborský, Klapač, Mráz, Faltová**). Autoři přitom tvůrce hodnotí zřídka a obezřetně, snaží se zůstat objektivními či nacházet

to, co bylo v jejich tvorbě cenné, byť třeba jen pro konkrétní období. Kritických poznámek tu najdeme obecně jen málo, asi nejvíc to (zcela právem) schytává Kája Saudek za úpadkovou produkci v devadesátých letech, ale i u něj by se dalo (a mělo) napsat, že už práce z osmdesátých let měly zřetelně klesající tendenci, že ostrou a obdivuhodně dynamickou linku z šedesátých a první poloviny sedmdesátých let vystřídalo šrafování a tvary uvolněné až ochablé, všelijak pokroucené a zvlněné. Podobně to platí u **Věry Faltové**, **Jiřího Kalouska**, **Adolfa Borna** či **Jaroslava Němečka**, kteří s přibývajícími léty (a objemem práce) zjednodušovali centrální kresbu a rezignovali na pozadí a barevnou pestrost; celkově jejich pozdní komiksy vyhlížejí odytě. A bylo by zajímavé, byť už to je mimo záměr publikace, kdyby se někdo podrobněji soustředil na to, proč si mnoho českých kreslířů na rozdíl od většiny zahraničních kolegů nedokázalo udržet styl, jímž své čtenáře oslovilo.

Naopak mimořádně cenná jsou připomenutí originálních a výrazných autorů, na které se v četných polistopadových reedicích zapomnělo a kteří by si alespoň malou monografii zasloužili: samostatnými kapitolami jsou zmíněni **Artuš Scheiner** a **František Roleček**, z dalších je to především **Oldřich Jelínek** a takzvaná „Burianova družina“ neboli realističtí kreslíři dobrodružných příběhů, jejichž komiksové kresby měly minimálně evropskou úroveň a z nichž v paměti širší veřejnosti utkvěl jen **Gustav Krum**, zatímco na jméno pilného **Miloše Nováka** se zapomnělo a **Bohumil Konečný** bývá připomínán hlavně v souvislosti s vyfantazírovanou *Oktabrianou*.

Komiksového fanouška a pamětníka se při čtení knihy zmocňují dva dojmy. Zprvu je uchvácen rozsahem a hloubkou práce, hledá a nachází komiksy, které kdysi čítal roztroušené v nejružnějších časopisech, dozvídá se podrobnosti o okolnostech jejich vzniku i zániku (být zde se příliš často zklamané dočte, že „seriál byl bez vysvětlení zrušen“ – ale chtít po autorech, aby se na okolnosti rušení ptali pamětníků, by už vskutku bylo příliš), o marném, ale stále znovu pokoušeném boji autorů a časopiseckých redaktorů s komunistickou cenzurou i o tom, jak zařazení komiksu časopisům zvyšovalo prodaný náklad. Je skvělé dozvědět se, že komiksové uvolnění v 60. letech odstartoval časopis *Zápisník*, magazín Hlavní politické správy Československé lidové armády, když začal publikovat **Krumova** (dodnes kresebně obdivuhodného) *Vinnetoua*, že šéfredaktor ABC Toman přikázal scenáristovi *Vzpouřky mozků* **Václavu Šorelovi** „udělat jedno nebo dvě pokračování ideologická, jinak to zastavujeme“, či o smutně krátkých osudech celé plejády časopisů pro mládež, které vznikly (a brzy zanikly) koncem 60. let. Postupně ale v té sumarizaci čtenář začíná hledat také nějakou analýzu, rozlišení významu a kvality, které ale přichází spíše nenápadně a zaniká v mase textu. Přece jen – od podobně důkladné práce se kromě zaznamenání očekává také interpretace, zhodnocení, kategorizace podstatného a podružného. Důvody, proč k tomu nedošlo, se určitě dají pochopit, ale přesto: je to trochu škoda.

V té ohromné sumě materiálu jeden těžko hledá nějaká

Bubliny, které váží

opomenutí a chyby, a když, tak se týkají převážně přehledových kapitol o celosvětovém kontextu a překladových titulech, které jsou jinak velmi cenné a užitečné. Jen namátkou: asi mohl být zmíněn (český rodák!) Hannes Hegen, zřejmě nejvýznamnější komiksový tvůrce komunistické NDR a jeho série veselých historických dobrodružství trojice uličníků pro časopis *Mosaik*, který byl hojně rozšířen i u českých čtenářů a knižní soubor byl v komiksově hubených 80. letech k dostání v prodejních zahraniční literatury. Autoři skvěle definují a podrobně sledují fenomén takzvaného „klubáckého komiksu“, ale stálo by za to poohlédnout se, zda něco obdobného existovalo i v zahraničí, či zda se jedná o český unikát.

Asi největší výhrada směřuje ke kapitole *Komiksový kontext 1985–1999*, v níž není zmíněn *Spiegelmanův Maus*. Jistě, objevíme ho jak v předchozí přehledové kapitole *Komiksový kontext 1971–1985*, tak v kapitole věnované překladům, nicméně jeho vliv byl zásadní nikoliv při jeho časopiseckém publikování v první polovině osmdesátých let, ale až ve chvíli, kdy se objevil knižně, zahrnut velkým zájmem mainstreamových médií i akademických a intelektuálních kruhů, jehož vrcholem bylo udělení Pulitzerovy ceny za literaturu (1992), poprvé v historii komiksu. V očích nejširší veřejnosti právě to byla událost, která komiks definitivně posunula ze zábavy pro děti a děti do pozice suverénního média, kterého si začala všimati i nesespecializovaná nakladatelství. A projevilo se to i u nás, když český překlad Spiegelmanova díla vydalo prestižní literární nakladatelství Torst, které se předtím (ani potom) komiksu vůbec nevěnovalo. Opomenutí těchto momentů trochu zaráží, protože jinak se společenskému kontextu autoři věnují nanejvýš pečlivě. Ostatně kapitoly o překladových komiksech by měly být řazeny spíše než na konec příslušných bloků (kniha je členěna lineárně, základní období jsou určena léty 1918, 1938, 1945, 1964, 1971 a 1985) na jejich začátek, za kapitolu věnovanou dobovému (nejen komiksovému) kontextu, protože onen kontext překladové komiksy často ovlivňovala a bývaly inspirací pro české tvůrce v dotyčném období.

Potěší grafické pojetí knihy studiem Symbiont, které třeba na rozdíl od občasných samoučelných exhibicí *Štěpána Malovce* v *Českém komiksu 1. poloviny 20. století* vyznává především přehlednost a srozumitelnost. Bohatost obrazového materiálu je pro knihu také zásadní, jakkoliv zřejmě přispěla ke zvýšení maloobchodní ceny: čtenář se může sám snadno přesvědčit, jak se vyvíjel styl kreslířů, kým byli ovlivněni, a koho naopak ovlivnili sami. Publikaci se tak daří to, co většina akademických prací nedokáže – milovníci komiksu všech věkových kategorií ji budou prohlížet s nadšením a zvědavostí, a pokud těch více než 1000 stran nepřečtou najednou, budou se k nim neustále vracet.

Pavel Mandys / iLiteratura.cz

Tomáš Prokůpek, Pavel Kořínek, Michal Foret, Michal Jareš: Dějiny československého komiksu 20. století. Akropolis, Praha, 2014, 1088 s.

S touto knihou lze posilovat povědomí o českém komiksu i muskulaturu. Jen si zkuste chvíli vzpírat sedmikilovou krabici s dvěma svazky o 1088 stránkách a samostatným rejstříkem! Tvůrčí tým ve složení Tomáš Prokůpek, Pavel Kořínek, Martin Foret a Michal Jareš bádá tři roky, aby dal národu rukověť českého komiksu, která zastíní předchozí nedokonalé pokusy Heleiny Diesing či Milana Krumla. Což, přiznejme si, není nespílitelný úkol.

S více než stědou grantovou podporou se parta literárních vědců a komiksových teoretiků, ba buditelů, ponořila do archívů a snažila se dobrot pravdy. Výsledek není stoprocentní, ale jejich *Dějiny československého komiksu 20. století* jsou rozhodně tím nejlepším (a díky parádní grafice studia Symbiont i nejhezčím), co u nás kdo vytvořil.

Autoři DČK si byli jisti, že vnesou světlo do jeskyně poznání československého komiksu. Ukazuje se ovšem, že zatímco čekali malou jeskyňku, objevili celý systém propojených prostor, k jejichž zmapování je tisíc stránek málo. Díky speleologům tuzemského komiksu, kteří tuto publikaci vytvořili, ovšem budou mít další badatelé své pátrání o poznání lehčí. Mapa je sice misty jen načrtnuta, ale jinde má definitivní a půvabné linky, za něž by se nemusel stydět ani božský Hergé.

Škatulata, hejbejte se!

Pakliže chcete napsat tisíc stránek o komiksu, musíte si předem určit pravidla a vytvořit škatulky, do kterých se vám vejde většina toho, co se chystáte zpracovat. Autoři pochopitelně hledali záchvěvy sekvenčního umění, tedy příběhu vyjádřeného rozfázovaným obrazem. Publikace postupuje chronologicky a snaha rozlišit tematické celky je druhořadá, což přináší jistě obtíže. Jen začátek 20. století skýtá netušené množství prací – jakýchsi prapůvodních „protokomiksů“, jež splňují odbornou definici: jde o obrázky jdoucí za sebou s alespoň částečně navazujícím dějem.

Zachytit komiksový kontext počátku 20. století, jak slibuje úvod knihy, je obtížný úkol – a DČK v něm selhávají. Nastavená lineární forma není s to postihnout umělecký bujón mnoha výtvarných škol, politických směrů i národnostních skupin, v něž se Praha proměnila. Autoři kvalitně zpracovali materiály dostupné v knihovnách, ovšem pohled poučeného kunsthistorika chybí – výtvarné umění, které s komiksovou formou koketovalo rádo a často, se reflexe nedočkal. Nezbyl prostor ani na díla německých autorů na českém území, chybějí popisy prací českých autorů v zahraničních periodikách.

Kde zůstal Neumann? Kupka? Bilek?

Autoři promarnili jedinečnou příležitost ukázat, že komiks má v českých zemích větší tradici. Propojení s dobovými uměleckými směry by jej vyvedlo z ghetta a ukázalo jeho organické začlenění do české kulturní historie. V textu sice zahlédneme jména jako Váchal, Gellner nebo Čapek, ale jsou odbyta maximálně pár větami. Přitom kupříkladu Josef Čapek v Lidových

sedm kilo

novinách rád reflektoval práce Franse Masereela a znal komiks Fantomas, na jehož příkladu komentoval zrození antihrdiny...

Zcela opomenut pak zůstal třeba básník Stanislav Kostka Neumann, jenž je autorem největšího dobového „komiksového“ projektu Výkřiky s podtitulem Časopis na pohlednicích, jenž vycházel jako příloha časopisu Nový kult už v roce 1903 (jedním ze dvou autorů výtvarné stránky byl básník František Gellner). V publikaci se neobjeví ani jméno Františka Kupky, který hojně publikoval protokomiksové práce ve francouzském časopise L'Assiette au beurre, ani zmínka o sochaři Františku Bílkovi, jehož experimentální příloha katolického časopisu Meditace s názvem Smrtné ticho (stejně jako tři další pokračování) obsahuje čistě „komiksové“ pasáže... Absence těchto a mnohých dalších jmen je nemilou zprávou – v nejbližší době se stěží dočkáme příležitosti k nápravě.

Autoři v úvodu slibují, že se nebudou přesvědčovat věcem známým. Přesto nalézáme pod mikroskopem Josefa Ladu, Ondřeje Sekoru a další kreslíře, jejichž sláva přetrvávala dodnes.

Jiní, tehdy plodní tvůrci mají smůlu. Nejmarkantnější je případ Artuše Scheinera, který je správně představen jako autor zásadního prvorepublikového obrázkového seriálu O Kulihráškově. O dřívějších dílech a o tom, že pro maďarskou časopiseckou scénu tvořil čistokrevné pornografické komiksy, už však autoři mlčí...

Ferda proletář a zlé bubliny

DČK reflektují zásadní otázky: Kdo u nás používal ony slavné americké bubliny? A kdo byl prvním komiksovým hrdinou s opakovaným výskytem? Při takřka detektivním pátrání kystalizují z nesourodých skečů populární postavy. Jednou z prvních úspěšných je Ferda Mravenec, jehož geneze je nadmíru zajímavá: ze solitéra a pobudy přes otce rodiny až po prorežimního úderníka, smutného to svědka dějinných veletočů.

Situace na domácí scéně se projasňuje – už víme, že podle kritiky jsou bubliny pro Čechy cizorodé, a tudíž nežádoucí, a daleko raději máme komentované seriály (tedy sled obrazů, pod nimiž nalézáme prozaický či hodnotnější veršovaný komentář k ději). Tu a tam se sice nějaký ten oblaček objeví, ale je to zlý nešvar! Vše pak zpřetrhá druhá světová válka, po jejímž skončení komiksu zatnou do hlavy ideologickou sekyru 50. léta.

Dobře autoři postihují fakt, že komiks měl současně namále také v USA, kde mu položil krk na špalek senátor McCarthy. Překvapivé je ovšem jméno kata českého komiksu – byl jím prozaik Jan Drda, svého času poslanec KSČ, jenž se setkal s americkou komiksovou estetikou, nepochopil ji a zamezil její

šíření s razancí ruky Páně. Komiksy v roce 1954 popisuje jako „nefrofilní oblundnosti, které jako by ani nevyráběly lidé“. A dále na účet nebohých komiksů hřímá (jak citují DČK na str. 422): „Slovo ‚svinstvo‘ je silné slovo pro mnohou útlocitnou duši. Ale člověk nesmí zaváhat ani před silným slovem, zejména je-li tak na místě jako v tomto případě. Ne, milý estété, nepískej hned nad mými řádky ‚faul‘ pro surovost – nejde o pouhé tvrzení, ale o důkazy.“

Od 60. let do současnosti

Bez diskuse můžeme přijmout druhý svazek publikace, jenž zachycuje historii ne tak dávnou. Sběratelé komiksů z těchto dob jsou stále mezi živými, prameny jsou dostupné, navíc je dění kompaktnější než na počátku století. Možná až příliš velký prostor je věnovaný notoricky známým pracím Káji Saudka...

A to už se v textu blížíme generaci, která má DČK kupovat. Kdo z nás by nevzpomněl na totalitní doby, kdy byl komiks znakem úpadku a prohnílosti Západu, kdy byla komiksová bublina vnímána jako závadná a škodlivá asi jako kosočtverec vyrytý přes noc na zeď národního výboru. O to větší však měly kouzlo „osmdesátkové“ komiksy v ABC a Čtyřlístku či Barbánek v Ohničku, od něhož DČK docválají až k překotnému dění po sametové revoluci.

Ona disproporčnost známého a neznámého je setrvalou, i když asi nutnou potíží DČK. V průběhu četby lze získat dojem, že listujete telefonním seznamem komiksů, s nimiž byste se rádi seznámili blíže – zatímco ti „důležití“ mají ukázek požehnaně. Přitom se právě oni nejspíš dočkají (v Saudkově případě už se dočkali) vlastní monografie. Kdyby tak vydavatelství Akropolis založilo on-line archiv, případně ke knize přiložilo staromódní datové médium CD s ukázkami, protože internet v mnoha případech mlčí... Za cenu 2800?Kč by si zákazníci podobný servis zasloužili.

Přegrantováno

Dějiny československého komiksu 20. století jsou grantovým skokanem roku – urvaly peníze, kde mohly. Autory zaplatila tříletá dotace (3,5 milionu korun pro čtyři lidi na tři roky je adekvátní), na samotné vydání přispěly granty Ministerstvo kultury ČR (literární i výtvarná sekce), Státní fond kultury ČR a hlavní město Praha (ano, život v ní často připomíná běčkové komiksy). Celkem nakladatelství obdrželo na vydání knihy 700 tisíc korun. I přesto stojí DČK 2800?Kč – psychologická hranice byla překročena, kdo si za takovou pátku komiksovou kroniku koupí? Náklad je jen něco kolem tisíce kusů – jenže nízký náklad znamená vysokou cenu... Kruh je to začarovaný.

Mark Watney bojuje na Marsu o život

V poslední době se zdá, že pro úspěch v rámci fantastického žánru je tou nejdůležitější věcí odvaha samostatně prezentovat svá díla v elektronické podobě. Američan Andy Weir, jenž se už od patnácti let živí programováním a ve volných chvílích se oddává nadšenému zájmu o vesmír, vyrostl na románech A. C. Clarka či Isaaka Asimova a sám publikoval kratší práce na svých internetových stránkách po celé roky. Dnes je znám především jako autor mezinárodního bestselleru *Marťan* (2014), který nejprve před čtyřmi lety vydával na internetu jako seriál a posléze s úspěchem nabídl i jako e-knihu, aby záhy vzbudil zájem profesionálního nakladatelství. Stal se tak jedním z hrstky těch, kteří se vypracovali stále ještě nepříliš běžnou cestou samostatného publikování.

Zápleтка románu je jednoduchá. Astronaut Mark Watney je v hajzlu. Při nouzové evakuaci z povrchu planety Mars se zraněný uprostřed prudké písečné bouře ztratil své posádce, která tak musela odletět bez něj v domněni, že je mrtev. Mark však se štěstím přežil a nyní je odkázán na vybavení, které zde posádka zanechala, když plánovala zhruba měsíční pobyt. Šance na dlouhodobé přežití či snad dokonce vysvobození je pramalá, ovšem za každé situace dobromyslný a technicky zručný astronaut se nevzdává. Záhy mu začne držet palce celá planeta Země a snad se najde i nějaký odvážný plán na jeho záchranu. Jak je vidět, jde o klasickou science fiction založenou především na boji o život v realisticky vykresleném prostředí k přežití nijak příznivé planety Mars. Nedočkáme se žádných dalších prvků fantastiky, pouze blízké budoucnosti, v níž Američané podnikají v rámci vesmírného programu Ares sérii přistání na Marsu s lidskou posádkou.

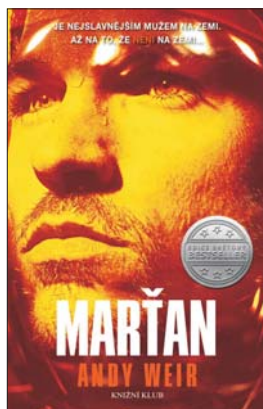
V jádru nejde o nic nového, motiv boje s nemilosrdným povrchem měsíce či planety se objevil v řadě kratších prací, jmenujme například povídku *Procházka na slunci* (Ikaria 6/94) od Geoffreyho A. Landise či z poslední doby *Pod řvoucími nebesy* (XB-1 9/2012) od Karla Bunkera. Zde však nejde o jedinou dramatickou situaci těsně po nehodě. Watneyemu nehrozí ani tak bezprostřední nebezpečí, na to je na Marsu krátkodobě poměrně slušně zabezpečen. Jeho nepřítelem je dlouhá doba,

kterou musí zcela osamocen přežít k alespoň teoretické šanci na záchranu. Aby autor udržel čtenáře v neustálém napětí, nadělí mu samozřejmě hned několik poučných lekcí ve stylu *co všechno se může podobat*, což někdy působí neodbytným pocitem *ted' už je delší dobu relativně klid, tak co se podobá tentokrát?* vedoucím až k patrně trochu přepálenému závěru. Nicméně nejde o nic, co by vám nedovolovalo knihu si patřičně užít. Po jejím dočtení musím přiznat, že jsem se u vesmírného boje o přežití naposledy takhle bavil u Clarkova *Měsíčního prachu* (1961), a to už je hodně dávno. Přesto raději doufám, že se po Weirově vzoru nevyrojí v blízké budoucnosti *Marťanovy* literární klony.

Na příběhu je znát, že si autor dal značnou práci, aby pokud možno všechno technicky sedělo, což si jistě vyžádalo desítky či spíše stovky hodin shromažďování informací. Jedním z nesporných kladů románu je tak fakt, že člověka přiměje uvažovat o tom, co z popisovaných událostí naprosto odpovídá realitě a kde už snad začíná fabulace. Na druhou stranu, jak už to u technologicky orientované science fiction bývá, postavy, včetně té hlavní, zrovna nedýchají životem, a i když budete Markovi držet palce, naplno s ním jeho snahu přežít asi nepocítíte. Weirovi se přesto musí nechat, že občas Markovými slovy čtenáře pobaví, a právě tyto vtípky jeho hrdinu čtenáři přibližují asi nejvíc. Nutno však přiznat, že nedostatečnou propracovanost ústřední postavy lze přičítat i tomu, že se čtenářem komunikuje prostřednictvím deníkových zápisů, což je sice tradičně zajímavá metoda, má ale i své nedostatky. I tak ale nezbývá než konstatovat, že jde o vysoce zábavný, svižný, čtivý a tak akorát krátký příběh, jenž ve vás vzbudí zvědavost nejen na bližší se filmové zpracování v režii Ridleyho Scotta s Mattem Damonem v hlavní roli, ale i na další tvorbu Andyho Weira. Proza tím se ví snad jen to, že román s pracovním názvem *Zhek* bude oplývat větším množstvím fantastických prvků (mimozemšťané, telepatie, cestování nadsvětelnou rychlostí) a objevit by se mohl v roce 2016.

Martin Šust / XB-1

Andy Weir: Marťan, vázaná, překlad Michal Prokop, obálka Corbis/Head Design, 344 stran, 349 Kč

Čtenářům a pamětníkům kultovních komiksů s Kruanem a Malým bohem!

Pojďte s námi dělat film *Kruanova dobrodružství!* Začínáme na: www.hithit.com/cs/project/876/kruanova-dobrodruzstvi/comments

Pomůžete nám už tím, že budete tuto informaci šířit na Vašem facebooku i dalšími formami a cestami, aby se o našem projektu dozvědělo co nejvíce lidí.

Napsal nám Vlasta Toman, než ale Interkom vyšel, kampaň skončila. Můžete se ale na stránku přesto podívat a ocenit sílu fanouškovství, sbíraná částka 170 000 Kč byla o 6 % překonána. Více na www.facebook.com/KruanFilm

Za spolupráci a pomoc všem děkuje V. Toman.

Píšem, o čom snívám, o svetoch, kde by sa mi páčilo žiť, prozrazuje na sebe Lenona Štiblaríková

Lenona Štiblaríková vtrhla na česko-slovenské fantastické nebe jako kometa. Během uplynulých tří let stihla vydat tři romány (Šťastlivec, Astrální pútník, Bratislavská bludička) i řadu povídek (např. ve sborníku Fantastická 55), vyloupit poklad z moravského sklepa a uchvátit Mloka. Co stojí za tajemstvím jejího úspěchu? Zkusila jsem to zjistit.

S novelou Bratislavská bludička jsi zvítězila v Ceně Karla Čapka 2013. Proč tě napadlo poslat něco zrovna sem? A překvapil tě výsledek?

CKČ má na Slovensku velmi dobré jméno a je to jedna z mála soutěží, které autorovi nabídnou možnost prezentovat svou práci ve sborníku. Navíc jako jediná přijímá příspěvky od autorů, kteří už vydali vlastní knihu, čímž jsem se už automaticky vyřadila z několika jiných soutěží. Příznávám, trochu jsem počítala s tím, že slovenské prostředí a netradiční mýtické bytosti, jako jsou bludička nebo vodník, mohou porotce zaujmout. Doufala jsem, že jim po přečtení všech novel utkví v mysli příjemná vzpomínka právě na můj příběh. Byla jsem zvědavá, jak vysoko se v žebříčku se svou novelou umístím, ale vítězství a ještě hlavní cenu Mlok k tomu mě opravdu šokovalo! Sošku mám pěkně na očích a vždy, když otevřu skříň a padne na ni můj zrak, povím si: „Moje, je moje!“

CKČ ale nebyla první česká literární soutěž, kterou jsi zkusila. Už o dva roky před tím jsi vyhrála v soutěži „O poklad moravského sklepa“. Přišlo to tak najednou, nebo jsi už dříve zaznamenala nějaké úspěchy na literárním poli? A mimochodem, co bylo tou výhrou (pokladem)? Doufám, že aspoň sud vína.

Vyhrála jsem flašku pravé domácí slivovice, sud by mi ve vlaku cestou na východ určitě sebrali. Slivovici jsem ubránila vlastním tělem. Podpora a povzbuzení porotců soutěže byly ale k nezaplacení a především díky nim jsem získala odvahu Šťastlivece vydat. Když vás někdo podporuje, uděláte nemožné, abyste ho neklamali. Tehdy jsem poslala povídky i do dalších českých i slovenských soutěží, byl to první rok, kdy jsem se rozhodla zkusit své spisovatelské štěstí. Lépe to už ani dopadnout nemohlo.

Momentálně úzce spolupracuješ s nakladatelstvím Hydra, které jsi pomáhala spoluzaložit. Co tě k tomu vedlo? Není na Slovensku dost nakladatelů, kde by mohla talentovaná spisovatelka publikovat?

V době, kdy Šťastlivec vyhrál v té moravské soutěži, založila moje kamarádka (a autorka románů - Katarína Soyka) nakladatelství Hydra, takže bylo jasné, že s ním přijde na trh právě to. Vždyť se mohlo rovnou pyšnit knihou, která získala první místo v literární soutěži! Nakladatelství Hydra je žánrové nakladatelství, které podporuje domácí tvorbu, a takové dosud na Slovensku nebylo. Všechna nakladatelství jsou zaměřena hlavně na zahraniční bestsellery nebo domácí konzumní produkci. Angloamerická SF je odnoží mainstreamu a domácí SF, když už se nějaká objeví, zůstává zcela na okraji zájmu slovenských nakladatelů. Není divu, vydat dílo domácího autora fan-

tastiky představuje obchodní riziko, někdy přímo charitu. Dnešní knižní trh je nemilosrdný – úspěšný je pouze autor, kterého nejčastěji cpou do popředí, jeho knihy jsou všude na očích, má plakáty ve výkladech, poskytuje rozhovory a je recenzován v časopisech. Většina kupujících si raději nechá poradit reklamou, než by ztráceli čas listováním v knihách a hledáním zajímavých kousků někde ve spodní policičce v zastrčeném rohu knihkupectví.

Provozovat takové nakladatelství dá asi zabrat, že? Vyplatí se to?

Nakladatelství Hydra není klasické komerční nakladatelství, nejde nám o zisk ani o přežití, i když s tržním molochem musíme bojovat i my. Je to hobby od začátku do konce – obálka, ilustrace, korektury, zalomení, reklama... Všechno děláme s pomocí přátel a známých, jejich přátel a známých či příbuzných, jejich přátel a známých, nebo někoho, kdo nám nabídl pomoc třeba na conu... Platíme pochvalou, vatikánskou měnou (Pán Bůh ti to zaplatí) a zvětčením ve vydané knize a zatím to funguje výborně. Naše nadšení pro slovenskou fantastiku je prudce nakažlivé, takže letos vydáváme rovnou čtyři tituly, z toho dva romány (Bratislavská bludička, Posledná Pozemšťanka), jednu sbírku povídek (Na hroby) a jednu literárně-vědnou nonfiction (Netvor: Od Frankensteina po Terminátora). Někdo chodí na ryby, někdo sbírá známky, no a my píšeme a vydáváme knihy a máme tudíž svá „dítka“ pod kontrolou od A po Z. Víme, co všechno to obnáší, a ujišťuji vás, že napsat román není z toho to nejtěžší, ale to nejzábavnější.

Čím se tedy živíš v „civilním“ životě? Daří se ti kloubit zaměstnání a psaní? Když vezmu, že píšeš spíš větší útvary a do toho ještě povídky, které ti vycházejí různě v časopisech, články pro Hydru a kdovíco ještě...

Přestože jsem vystudovala ruštinu a španělštinu, pracuji v rodinné firmě s dvacetiletou tradicí v obchodování s nábytkem a to mi dává určitou svobodu k tomu, co dělám pro nakladatelství Hydra. Sama si totiž schvaluji služební cesty, dovolené a беру si volno, když potřebuju řešit nějaké záležitosti pro nakladatelství, doma navíc můžu trávit čas psaním. Samozřejmě až po tom, co se postarám o manžela, dvě děti a domácnost. Naštěstí je rodina k mým spisovatelským aktivitám tolerantní a já jsem z domácnosti odstranila všechno, co vyžaduje časově náročnou péči.

Žánrově se ve své tvorbě orientuješ čistě na fantastiku, resp. na sci-fi. Nejnověji se také objevila tvoje povídka v posledním čísle časopisu Jupiter, který je věnován space opeře (mimochodem, je k mání na Palmknihách za 83 Kč). Čím tě tolik fascinuje téma kontaktu lidí s jinými vesmírnými civilizacemi?

Píšu, o čem sním, o světech, kde by se mi líbilo žít, o mimozemšťanech a civilizacích, které by nám otevřely nové cesty a daly nové možnosti, jak se dál rozvíjet. Víc než věda a technika mě zajímají lidé (nebo emzáci) – jejich vztahy, zájmy a plány, možné konsekvence, to dobré i to zlé, co nám může kontakt

s vesmírnými cizinci přinést. Ačkoliv dnes spoléháme na techniku mnohem víc než kdykoliv předtím, stále se řídíme city, protože ty si s sebou poneseš úplně všude. Já osobně ráda SF čtu především, když v ní vystupují mimozemšťané, a nejraději ze všech mám ty příběhy, ve kterých si musí lidstvo své postavení ve společnosti jiných ras vybojovat, vydobýt si respekt, protože to znamená, že musí hledat a najít něco, kvůli čemu nás budou ostatní bytosti potřebovat. Jestliže mimozemšťané opravdu jednou zavítají k nám, budeme před obdobnou situací stát – máme něco, čím je okouzlíme natolik, že by nás chtěli vzít s sebou a ukázat nám svůj svět? Protože když ne, tak proč potom přišli?

Píšeš docela dost drsně. Tvoje postavy nemají daleko k peprnému výrazu. Tvůj humor je spíš kousavý. Vybíráš si schválně mužské hrdiny, co se s ničím moc nemažou? Třeba ten ze Šťastlivce je věčně sexuchtivý chlapík, který v záchvatu zuřivosti odpraví vlastní rukou několik mimozemšťanů najednou.

Líbí se mi, když se mužští hrdinové chovají jako muži a když ženy zase používají k dosažení svých cílů ženské zbraně. Tomu se snažím přizpůsobit jejich jednání, jazyk i zvyky. Netvrdím, že muži při pohledu na pěknou ženu myslí hned jen na to jedno (to tvrdí oni), já se jen snažím, aby muži nepůsobili příliš žensky, když už jsem ta autorka, co si vybírá za hlavní postavy převážně muže. Pravdou je, že dávám přednost knihám s mužskými hrdiny, ženy totiž všechno různě protahují, komplikují a rozpívávají, a to mě nudí. Ironie, silnější výrazy a šovinismus jsou pro vykreslení mužské postavy v normě, kdyby totéž projevovála žena, moc fanoušků by asi nezískala.

Bludička Malvína, která ve tvém fikčním světě pracuje jako průvodkyně turistů po Bratislavě, se dokáže v těžké chvíli vypařit. Doslova. V reálném životě by se taková dovednost občas hodila, víd? Jaká situace by tě nejvíce dohnala k tomu, že bys nejraději jako tvoje hrdinka udělala „puť“ a byla pryč?

Po možnosti okamžitě zmizet bych sáhla v trapných situacích, ze kterých se nedá důstojně vycouvat. Oč jednodušší by bylo vypařit se jako duch a předstírat, že jsem tam nikdy nebyla? Ale z pochopitelných důvodů nebudu takové situace popisovat, však to znáte sami...

Tvým oblíbeným nápojem je výborná popradská káva s mlékem. Pije ji i jedna z tvých hrdinek v povídce **Literárna súťaž**, která brzy vyjde ve sbírce **“My jsme vám to říkali”**, reprezentující nový subžánr **real prediction**. Povíš nám víc o tomto projektu, do kterého ses zapojila?

Jako autorka ráda experimentuju, zkouším něco nového a zapojuju se do různých projektů, které mi připadají zajímavé. Asi proto jsem neodolala výzvě propagátorů žánru re-pre Jana Hlouška, Jaroslava Svobody a dalších, kteří vyhlásili soutěž o povídku napsanou v tomto subžánru. Chtěla jsem se dozvědět, co to za nový žánr fantastiky vlastně je, jaké podmínky musí povídka splňovat, aby do tohoto světa zapadla, a jestli vůbec dokážu napsat příběh, který by se tvůrcům světa re-pre líbil.

Byla to prostě výzva. Na projektu se podíleli i Františka Vrbenská a Jiří Walker Procházka – známí autoři a ostřílení porotci – a kdo by se před nimi nechtěl blýsknout svou tvorbou? Proto mě velmi potěšilo, když vybrali do chystané sbírky i moje tři mikropovídky. Následně jsem na nich ještě pracovala a vylepšovala je podle rad a nápadů ostatních autorů z workshopu, který organizátoři uspořádali v Sendražicích u Hradce Králové. Povídky jsme si tam četli, diskutovali o nich, vymýšleli název sbírky a další zlepšováky. Sbíрка navazuje na první díl s názvem „Odpor je zbytečný“ a já jsem fakt zvědavá, jak bude

nová kníčka v konečné podobě vypadat. Křest je naplánovaný do Bratislavy na Istrocon/Parcon, takže pokud tam zavítáte, určitě se uvidíme.

Slyšela jsem, že ses rozhodla přeložit sama svá díla do cizích jazyků. Copak tím zamýšlíš? Je ti slovenský literární „rybník“ malý?

Už několik let čekám, až mě osloví zahraniční agenti a koupí si práva na překlad mých románů do angličtiny, abych se mohla stát milionářkou. Ale zatím nic, tak jsme se se Soykou rozhodly, že tomu trochu pomůžeme. Ona podala inzerát, na který se jí ozvalo několik ochotných překladatelů, kteří nyní překládají Šťastlivce a Bludičku, a já to platím. Je to pokus, samy nevíme, jak to dopadne. Překlady chceme poslat do zahraničních soutěží a časopisů a když to nevyjde, uděláme z nich ebooky a budeme doufat, že anglofonní čtenáře přitáhne exotický původ autorky. Dvě moje povídky momentálně bodují v prestižní slovenské soutěži **Cena Fantázie** – jedna v klání slovenských povídek, druhá v prvním ročníku anglických povídek. Vítěznou práci pak opublikují v zahraničním časopise. Držím organizátorovi soutěže Ivanovi Al'akšovi palce, když bude **Fantázia Award** stejně úspěšná jako její slovenská verze!

A ještě obligatorní otázka na konec: co chystáš nového do budoucna? Máš něco v šuplíku, nebo prostě jen čekáš, až tě popadne inspirace?

Mám rozpracovaný další román ze slovenského prostředí. Hlavní hrdina je vlastenec tělem i duší (mám pro takové slabost), tyká si se Smrtkou a kvůli jedné své zvláštní schopnosti se připele k výzkumu mimozemského objektu, který dostal do úzkých i naše ukrajinské sousedy. Nápadů mám spousty. Z některých vznikne jenom drabble (příběh o délce přesně sto slov), z jiného se zrodí mikropovídka, klasická povídka nebo dokonce román, ale v první řadě mě musí námet nadchnout a jeho psaní pobavit, jinak je to ztráta času. Svými mnohými aktivitami se snažím napomoci rozvoji slovenské fantastiky, propaguju ji na conechech, v rozhovorech i vydavatelskou činností. Každá pochvala, ocenění či zvědavá otázka z médií jsou důkazem toho, že je moje práce vidět a že zaujala. Co víc by si mohl fanoušek SFaF přát? Pokud jde o peníze, tak nějak jsem dospěla k víře, že tam, kde začíná touha po zisku, končí inspirace. Takže chci raději psát než počítat.

Děkuji za rozhovor.

Přípravila Zuzana Hloušková

5x nic moc

František Kotleta: Perunova krev I a II

Z jedničky si už jen pamatují, jak mě iritovala lajdáckost výstavby, takže narážky a odkazy na první díl jsem už většinou nechápal, ale věřte mi, že to nijak neubralo na tom, co text poskytuje. Z dvojky jsem si zapamatoval, že náš hrdina vystoupí nahý z auta (o šaty přišel v předchozích potyčkách asi v kanalizaci) někde na Evropské, podobně jako veliký Kulháněk má i Kotleta slabost pro Prahu 6, a rozhodne se maskovat to jako happening, což neprojde asi pro velký zápach, který kolem sebe šíří.

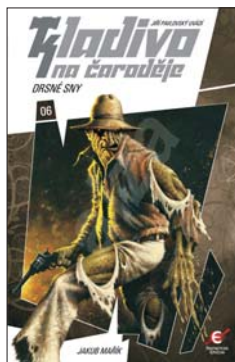
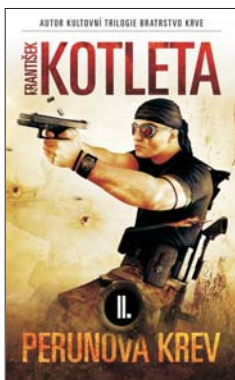
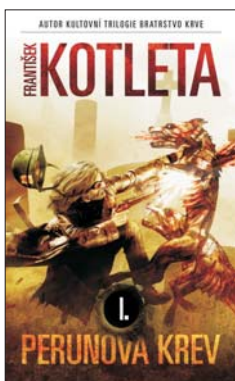
Na konci knihy se vyskytne Perun oblečený do kutany, asi něco mezi kutnou a sutanou, nebo jde jen o překlep?

Pokud jste ještě neztratili schopnost dětského prožívání četby a akční scény nepřeskakujete, jen abyste se na jejich konci podívali na skóre a zjistili, s kým musíte počítat i na dalších stránkách, může vás Perunova krev pobavit, mě zajímala jen jako rébus, jak autor zkonstruuje vyvrcholení či pointu, aby vysvětlil alespoň část divoké jízdy, na kterou nás pozval.

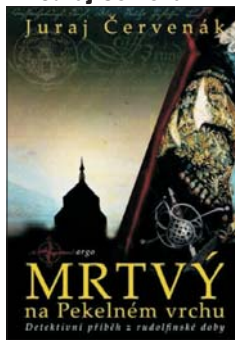
Jakub Mařík: Drsné sny

Zdá se, že potom, co Jirka Pavlovský vynalezl svůj styl, je poměrně snadné, aby jej mohl používat každý zručný literární řemeslník. Když je Jakub Mařík navíc jeden z našich nejtalentovanějších autorů „záhrobní“ literatury, dá se důvodně očekávat, že dodrží úroveň kvality celkově nastavenou dosavadními díly. Nečetl jsem všechna pokračování *Kladiva na čaroděje*, ale soudím, že dotáhl a vysvětlil hodně z náznaků, které JP a jeho následovníci jen tak utrousili.

Nicméně ani tak kniha neobsahuje nic, kvůli čemu bych si ji někdy přišel přečíst znovu, ale to má společného s většinou současné produkce. Bohužel, a to je asi horší, nepovzbudila ve mně touhu ani po četbě dalších pokračování, ale to může být jen můj problém; partička zábavných psychopatů mi už prostě nepříjde dost zajímavá a číst to jen kvůli jejich hláškám začne být po čase trochu málo.

Juraj Červenák: Mrtvý na Pekelném vrchu

Kdybych na knihu psal skutečnou recenzi, jmenovala by se asi *O tureckém kohoutkovi a uherské slepičce*. Naši hrdinové někoho pronásledují, ten je ale zabít, tak se vydají po stopách jeho vraha. To se rekurzivně opakuje třikrát či čtyřikrát.

Když konečně doputují do města Schemnitz (dnes Banské Štiavnice), vše se tam také opakuje nebo nachází alespoň dvakrát. Dva podezřelí mají pod rukávem dvě utajovaná střelná zranění, v případě jsou zapletené dvě vdovy ještě k světu, mezi hlavní podezřelé patří dva mocní mužové města, na dně nějakých podzemních prostor pod Pekelným vrchem najdeme dvě oběti... (proč je v názvu knihy *Mrtvý*, když tam byli nejméně dva?)

Naopak se skoro nic nedovíme o životě v té době, nic o Turcích a vůbec životních i válečných zvycích hadrových hlav (tureckých vojsk a jejich spojenců) a vlastně ani uherského vojska...

Takže shrnuto: jako detektivka nic moc, jako román o uherské každodennosti té doby také ne, vše zachraňují postavy, ani ty nejsou skutečně živé (tj. dle mé definice, nepřekvapí vás svým vývojem), oživuje je jen naplňování klišé, na kterém je třeba postavena většina úspěšných akčních filmů, ale to je uděláno tak dobře, že si kvůli nim přečtu i další díl příběhů Steina a Barbariče, tahle dvojka (spolu s chmurným Jarošem vzedu) mě totiž i po dočtení knihy zajímá. A konečkonců pravidla detektivky se lze doučit.

Petra Slovákova: Železnoc a jiné podivnosti

V Interkomu 12/2013 jsme inzerovali možnost objednat si tištěnou kopii e-knihy Petry Slovákové, vydanou v Rogerbooks. Nejen proto, abychom nevystavovali naše čtenáře riziku, které sami nepodstupujeme, jsem si knihu rovněž objednal.

Zatímco předchozím opusům v podstatě vytýkám, že neobsahují nic než akční příběh, deset povídek *Železnoci* spojuje vedle nedbalého vyjadřování hlavně když ne absence příběhu a pointy, tak jejich pohřbení pod vršící se hromadou drásavých obrazů

(bohužel i to drásání začne být brzy monotónní), u kterých si nejste jisti, proč vám je autorka ukazuje a už vůbec ne proč právě nyní. Když jste Františka Vrbenská, můžete to ale považovat za přednost, vizte předmluvu: *Nesnažte se hledat logiku a nepřítvejte, jinak porušíte křehké předivo vizí, které vypovídají o našich traumatech a snech.* ☺

Z. Rampas

Přátelé Nadace aneb Poutavý sborník k poctě Isaaca Asimova

„Jediným člověkem, kterého kdy Asimov kritizoval na přání, byl on sám.“ *Autor science fiction Ben Bova.*

Jsem vlastně rozený popularizátor a není proto divu, že mám slabost i pro Isaaca Asimova (1920-1992) a vítám české vydání knihy editora Martina H. Greenberga *Přátelé Nadace* (2015, 512 stran), sestávající ze tří částí.

Tu prvou tvoří **sedmnáct** povídek - usazených do Asimovem stvořeného světa i vesmíru - a narazíme mezi jejich autory i na vyložené klasiky žánru Roberta Silverberga, Orsona Scotta Carda či Frederika Pohla, přičemž další z mistrů Poul Anderson, Hal Clement a Harry Harrison přispívají dokonce umnými příběhy komponovanými podle Asimovem vynalezených zákonů robotiky.

V druhé sekvenci svazku najdete jména **jedenácti** z těchto sedmnácti autorů doplněná dalšími **čtrnácti** jmény a výsledná **pěťadvacítká** osobností věnuje Isaacovi věru záviděníhodný soubor poděkování, vzpomínek a nekrologů včetně Silverbergovy *Úvahy o Isaacovi* či *Nenapsaného dopisu* Catherine de Campové, uvnitř s nostalgickou vzpomínkou na 28. červen 1939, kdy se ti dva poprvé potkali v New Yorku.

Nebo vlastně ti tři, neboť právě její manžel, už zavedený autor science fiction L. Sprague de Camp (1907-2000), tehdy prozřetelně pozval jen devatenáctiletého studenta Columbijské University (a čerstvého autora mistrné povídky *Příchod noci*) na soukromou večeři do třípokojového bytu na Riverside Drive, kde ho s Catherine opili.

„A toho večera sis, drahý Isaacu, získal srdce mladého učitele a jeho ženy, která se také snažila psát,“ dodává dotyčná, přičemž právě ona a její manžel Sprague se podle všeho stali vůbec prvními „nežidy“ („gojimi“), kteří se k Asimovovi chovali jako ke společensky sobě rovnému. Co bylo dál?

Sprague de Camp, Isaac Asimov a s nimi i další velkán sci-fi Robert A. Heinlein za války tři a půl roku dosti tajně pracovali pro americké námořnictvo...

Campovi ovšem nejsou jedinými manželi, kteří v *Přátelích Nadace* Asimovovi děkují. Těmi druhými se stali Karen a Poul Andersonovi, přičemž slavný Poul píše o jejich prvním setkání toto:

„Než jsem Asimova poznal, představoval jsem si drobného, odtazitého akademika s hlavou v oblacích. A hle, on místo něj přišel chlapík urostlý jako fotbalový obránce, nesmírně výřečný a chrlící spousty vtipů... Opět jsme se setkali až na světovém srazu science fiction, kde Asimov jako obvykle bavil celou společnost a kromě mnoha žertů otevřeně flirtoval s každou hezkou ženou. Ale pokud některá projevila zájem pokračovat, couvl a prohlásil, že prostě jen tak žvaní... Kdyby takových jako on byla na světě většina, byly by jeho politické názory

rytmi jedinými, s nimiž by civilizovaný člověk mohl souhlasit,“ dodává Anderson poněkud skepticky a dobře chápe, že valná většina lidí bohužel není a nemůže být jako Asimov.

A další uznávaný klasík sci-fi Gordon R. Dickson? Ten je zas toho názoru, že se „nikdy nesetkal se spisovatelem, který má co říct, aby v něm nevězel kus vědce“, a vzpomíná na jedno šestihodinové rozhlasové natáčení, kterého se kdysi vedle Asimova účastnil ještě s Lesterem del Reyem a Frederikem Pohlem.

„A jsem si jist,“ dodává, „že by Isaac neměl nic raději než svět, v němž by byl každý zčásti Asimovem, aby si všichni stejně jako on mohli užívat ten pozoruhodný pohled na veškerou realitu.“

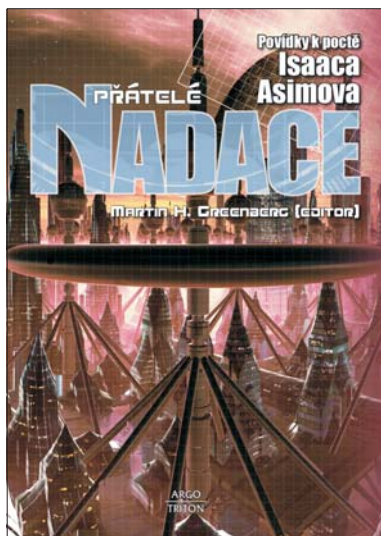
Asimov, dodám, měl fotografickou, takřka absolutní paměť. A současně byl až neuvěřitelně tolerantní. Spisovatel Harlan Ellison tak může přiznat, že si kdysi - ještě s Benem Bovou - do jedné své povídky půjčili právě nápad z Asimovova románu výtečného *Ocelové jeskyně*, za což poté stanuli před soudem. Nicméně... Ano, sám Asimov tamního právníka zdrtil prohlášením, že mu výpůjčka, je-li jaká, naprosto nevadí.

Zmíněný Ben Bova ovšem, a to je také pravda, Asimova po celá desetiletí chápal jako svého „staršího bratra“ a jeho texty figurují v *Přátelích Nadace* hned dvakrát, neboť i jako jeden z úvodů.

„O žádném žijícím člověku Isaac nikdy nenapsal křivé slovo,“ tvrdí tu Bova, „a nebyl žádná Pollyanna a jistě by se našli lidé, kteří mu ublížili, ale on nikdy nepoužil svůj obrovský talent nebo své vlivné postavení k tomu, aby komukoli ublížil. Byl jen slovem. Myslím, že ho to nikdy ani nenapadlo.“

Ben Bova nicméně nepopírá, že se Asimov rád chvástal, a to především počtem napsaných knih (který se blíží pěti stům) i sexuální zdatností a že sám sebe poměrně bezostyšně označoval za génia. „Ale za fasádou chvastouna byl v podstatě skromný člověk a dřič,“ konstatuje Ben, podle něhož Asimova genialita spočívala především v bravurní schopnosti uchopit jakkoli složité námět a vysvětlit ho jednoduše takřka komukoli, tedy pokud to nebyl analfabet. Téměř sám stvořil Asimov celý žánr „popularizace vědy“ a nutno si uvědomit, že před okamžikem, v němž se vrhl do psaní knih o *vědě pro běžné čtenáře*, vycházela podobná díla velice zřídka. „Z času na čas vydal některý významný vědec knihu o svém oboru, ale bylo jich jako šafránu,“ vzpomíná Ben Bova. „Teprve Isaac to rozčísl. Vytvořil celý průmysl knih o *vědě pro běžné čtenáře* a slavné časopisy jako *Omni* a *Discover* by ani nevznikly, kdyby jejich vydavatelům nedokázal, že lze vydělávat i psaním o vědě.“

Jako by to nestačilo, Bova dokonce tvrdí, že by se bez Asi-

movových knih nejspíš katastroficky zpomalil pokrok na poli fyzikálních věd. Proč? Celá generace vědců by si nejspíš zvolila jiné zaměstnání.

„Objasňovat vědu je totiž ten nejdůležitější úkol, který stojí v dnešním složitém a technologiemi ovládaném světě před každým spisovatelem,“ míní Bova, „a psát o vědě tak dobře a zábavně, že i každý obyčejný člověk prahne po podobných knihách, si zaslouží Nobelovu cenu. Škoda, že si proto Alfred Nobel nikdy neuvedomil nutnost vysvětlování vědy masám.“

Asimov si ovšem tuto nutnost na rozdíl od Nobela uvědomil a psal o vědě i všem možným dalším natolik báječně, až to působilo jako cosi velice snadného. „Může uchopit jakékoli téma na světě a napíše o něm tak osvěceni a srozumitelně, že mu každý porozumí bez zvláštní námahy,“ směje se upřímně jeho kamarád Ben Bova, „a právě pro tenhle neobyčejný talent je Asimov občas zmiňován jen jako pouhý populizátor. Kdokoli si ale myslí, že to, co dělá, je snadné, ať si to, pěkně prosím, zkusí!“

I Bovovu kariéru Asimov odstartoval, a to tak, že Benovi nejen přepustil šanci napsat sérii článků o možnosti existence mimozemského života, ale že mu s nimi také radil.

„Povím ti všechno, co o tom vím,“ řekl prý tenkrát Benu Bovovi docela bezelstně, „a ty prostě musíš vědět něco, co nevím já, takže o tom nakonec budeš vědět víc než já.“

Měl pravdu? Jistěže. A právě díky dotyčným článkům začal být Bova ve světě science fiction známý. A co praví další z velikánů Pohl?

Býval prý Asimovovým agentem, jak aspoň tvrdí, a dozajista byl z času na čas jeho editorem, ba i spoluautorem. „Nikdo takový jako Asimov se však už nenarodil,“ dodá rychle. A co známý americký a židovský spisovatel, klasik science fiction Robert Silverberg (nar. 1935)?

S Asimovem se poprvé setkal už ve svých čtrnácti letech, kdy už psal povídky pro vlastní fanziny, a nepopírá, že Isaacova hlučná bujarost kontrastovala se zadumanou a melancholickou povahou jeho samého. A dále zmiňuje i dvě jejich nehody a také svou diskutabilní spolupráci na románových verzích hned tří slavných Asimovových povídek *Příchod noci*, *Ošklivý chlapec* a *Dvěšestletý člověk*.

A další z mistrů - Norman Spinrad?

Tak ten ve svém příspěvku Asimova po právu považuje za „nejvlivnějšího popularizátora vědy, co kdy žil. Psaní přitom miloval s chlapecovou nevinností a nikdy neměl agenta. Téměř nikdy neodmítl zakázku.“

A jednou se Spinrad prý Asimova poněkud pohrdlivě optal, proč souhlasil, že udělá román i z tak laciného filmu, jakým byla *Fantastická cesta*. Isaac pokrčil rameny a jen ucedil: „Požádali mě.“ Načež se zadumal a smutně dodal: „Taky mi slíbili setkání s Raquel Welchovou. Ale lhali.“

Hvězdné slavný astronom Carl Sagan v *Přátelích Nadace* připomíná, že Asimov jednou parafrázoval i známý Clemenceauův výrok o politice a politikách, a to následujícími slovy:

„Věda je příliš důležitá, než aby byla ponechána vědcům.“

Právě *Příchod noci* má Sagan za bez debaty tu nejlepší sci-fi povídku všech dob.

Ale také nezapomíná, že slavná sága *Nadace* je životaschopnou jen díky pečlivě Asimovově četbě Gibbonova *Úpadku a pádu Římské říše*.

Šanci napsat povídky a vzpomínky do *Přátel Nadace* dostali i hned dva Edwardové - autoři detektivek, a to pánové Wellen a Hoch. Ten druhý se přitom ve své stati pokusil o jakousi statistiku a Asimov podle ní napsal do své smrti hned třináct knih, které lze bez rozpaků označit za ryze detektivní. Přičemž sedm z nich jdou sbírky povídek. A to Hoch nezapočítal všechny další Isaacova díla s detektivními rysy jako třeba známou sbírku *Já, robot* či druhý díl *Nadace*.

Druhý z detektivkářů Wellen pak poprosil Asimova (roku 1990) o větu na téma budoucnost detektivky a dostalo se mu skoro okamžité této brilantní odpovědi:

„Dokud budou lidé dávat přednost pořádku před chaosem, bude existovat detektivní příběh, protože jeho nejhlubší podstatou je přeměna nepochopitelného v jasně srozumitelné.“

Do *Přátel Nadace* svou povídkou a vzpomínkou přispěla také Connie Willisová, ale i někteří méně známí autoři jako Pamela Sargentová, Sheila Finchová či Barry N. Malzberg, jehož poděkování *Z hloubi srdce*, srovnávající Asimova s Leonardem Bernsteinem, náleží k nejslabším momentům svazku; i proto, že tu Malzberg pomlouvá řadu lidí. Třeba známého editora Johna W. Campbella („samotářský podivín“) anebo i četné klasické sci-fi tvůrce, jakými bezesporu zůstávají Bester i Simak (osamělý v Minnesotě byl prý „sotva vyslancem sám sobě“), Sturgeon („změnil se v zamlklého šaška“) i sám Heinlein („zchmuřený, nemocný podivín, schovaný za ostnatým drátem, zatvrzelkou manželkou, vlastním strachem i opovržením, které měl pro vlastní čtenáře“).

Tím, že Malzberg onehdy získal Cenu Johna W. Campbella snad právě „místo Asimova“, si prý „vysloužil jen zášť a problémy“, jak tu skuhrá, a dokonce i Asimova samotného považuje za „zoufalého muže“.

Do antologie svou povídkou přispěl i jeho kamarád Mike Resnik, spisovatel ovšem o něco známější, avšak ani ten se moc nevytáhl, když vzpomíná, jak dovlekl k Isaacovi jakousi zcela neznámou stařenu jen proto, že prostě chtěla velikána osobně poznat. A drzý Resnik si navíc pochvaluje, že dal Asimov v tu chvíli babičce přednost před „štípáním svůdných mladých dam do jejich pevných zadečků“. Jeho příspěvek je trapný, ale naštěstí najdeme ještě některé další méně trapné a - každé pod názvem *In memoriam* - zde na Asimova vzpomínají i sám editor Greenberg a sekretářky Shawna McCarthyová a Sheila Williamsová.

Co se Greenberga týče, považoval prý Asimova za svého druhého otce a pobaví nás, když přizná svůj vlastní kolaps při pokusu sestavit kompletní Isaacovu bibliografii. Domnívá se totiž, že „ucelený seznam“ nebude ostatně s to sestavit už nikdy nikdo, protože některé Asimovovy články byly zveřejňovány pod různými názvy a v bezpočtu různých zkrácených edic či kombinacích mnoha antologií.

Oproti tomu Asimovova korespondence dnes leží v knihovně Bostonské university a jen tři dopisy svých fanoušků si trva-

le nechával doma. Ten od Eisenhowera, ten od Orsona Wellese a jeden od hudebního klauna Tommyho Smotherse, který... Pro něj snad znamenal vůbec nejvíc.

Pobavující je i další historka o tom, jak Greenberg nachází Asimova v jeho bytě jen ve spodním prádle a na podlaze, an štasten jako blecha skládá kartotéku k jedné ze svých rozsáhlých vědeckých knih. „Ale na to přece existuje počítačový program,“ zvolá zkušný editor a Asimov zděšeně opáčí: „Ale to už by nebyla žádná zábava!“

Z Asimovovy rodiny dostali v knize slovo jen jeho žena a bratr Stanley, který odevzdaně tvrdí, že mu život v bratrově stínu nikdy nevalil. „Běžní lidé mají problémy s pamětí, protože si něco nedovedou zapamatovat,“ dodává, „ale Issac říkal, že má naopak problém s pamětí, protože nedokáže zapomenout.“ Dvaatřicet roků proto prý Isaac trpěl výčitkou, že bráškovi zahodil míč, byť Stanley to brzy zapomněl.

Druhou Asimovovou manželkou byla psychiatricka Janet Jeppson Asimovová a také ona si slovo bere hned dvakrát, když svým doslovem provází i sedmnáct povídek úvodní části. Svazek pak uzavírá o úplně nejposlednější interview, které kdy Asimov komu poskytl a jehož iniciátorem se stal George Zebrowski, „občasný přítel“ (jak zvíme) výše zmiňované Pamela Sargentové. A jistěže i autor v první části zařazené povídky *Svědění Nadace*.

Asimov si díky němu zavzpomínal, že vlastně psal už od jedenácti let a vždy mu šlo výhradně o otištění povídek, aniž by myslel na peníze.

Hovoří také o Heinleinovi, který si fantastikou vypsál právě peněz víc a jako její autor i zůstává uznávanější. Ano, jistěže imponující, nicméně to má i odvrácenou tvář. Z knihy sebranych Heinleinových dopisů totiž až příliš zřetelně vyplynulo, jak nešťastným byl člověkem.

A to zase Asimov ne.

Ten prý neměl - na rozdíl od Heinleina - nikdy pocit, že ho každý nakladatel jen podfukuje, a naopak mu připadalo, že vydavatelé stojí na jeho straně. A celý ten „propsaný“ život? Vnímal jako šťastný, ba plný vzrušení, napětí a uspokojení z psaní.

„Nedělal jsem téměř nic jiného. Nescestoval jsem, nepořádal večírky a nechodil se bavit. Jen jsem seděl u psacího stroje a psal. Zda toho lituji? V žádném případě, mám jen neurčitý pocit, že bych chtěl všechno začít znova a tentokrát psát víc a o více tématech a lituji veškerých krátkých úseků života, které jsem promarnil tím, že jsem nepsal.“

Krom toho přiznává, že mu nejsou po chuti napodobitelé Tolkiena a má za to, že omezují rozmach ryzí sci-fi. Jako čtenář prý v mládí preferoval především Jacka Williamsona, E. E. Smithe a Edmonda Hamiltona, nu, a ohledně toho nescifoidního vesmíru sděluje možná překvapivě: „Nesmírně rád čtu Charlese Dickense, Marka Twaina, P. G. Wodehouse a Agatu Christie. Stále dokola čtu všechno, co napsali, a hodlám v tom pokračovat.“

Mezi povídkovou a vzpomínkovou část *Přátel Nadace*, které přeložil Zdeněk Uherčík, se ovšem vklíní ještě vynikající „třetí díl“, sestávající „jen“ z tří těch Asimovových povídek, které měl sám nejradši, a tedy práz *Poslední otázka*, *Nesmrtelný bard* a *Ošklivý chlapeček*, u poslední z nich opravdu věřím, že se při jejím čtení nikdy neubráníl slzám (do češtiny ji stejně jako *Poslední otázku* přeložila Veronika Volheinová).

Zatímco k této prostřední a ke třetí části *Přátel Nadace* napsal úvody Martin H. Greenberg, hlavní předmluva zůstala na bedrech slovutného Raye Bradburyho, jenž se poprvé potkal s Asimovem už roku 1939, aby v únoru 1989 svůj úvod ukončil následujícím vtípem:

„Asi před dvěma roky se mi zdálo, že jsem Isaac Asimov. Když jsem se probudil, trvalo mé manželce celé dopoledne, než mě přesvědčila, abych nekandidoval na prezidenta.“

Vlastně se Bradburymu ani nedivím. Původní verze *Přátel Nadace* vyšla, dodejme, již u příležitosti padesátého výročí Asimovova literárního působení, ale knížka prošla později revizí, byla rozšířena právě o ony postřehy a vzpomínky a také o tři zmíněné nejoblíbenější Mistrovy povídky. To, že Asimov podlehl AIDS, není publikací zohledněno snad ani stopově.

Ivo Fencel

Argo, Triton, 2015, přeložil Zdeněk Uherčík, 512 str., 398 Kč

Zemřel Tomáš Vild

Je to zdrcující zpráva a hluboce mě ranila. Tomáš Vild byl webový návrhář a bez něho by Neviditelný pes nebyl vznikl, nebo by vznikl jindy a jinak a bůh ví, jak by to s ním dopadlo. Tomáš zemřel náhle v nesmyslně nízkém věku třiačtyřiceti let a zanechal po sobě zdrcenou rodinu a ohromené přátele, k nimž patřím. Dovolte mi, abych na tomto místě Tomovi vyslovil úctu.

S Tomem jsou skutečně spojeny počátky Neviditelného psa. Setkali jsme se na začátku roku 1996. Pracoval tehdy ve firmě Eunet, navrhoval tam weby, po pravdě řečeno, stejně jako všichni ostatní na celém světě se prodírali abecedou webařiny – dnes mi připadá komické, jak jsme jednou bádali nad tagem break clear rovná se left a zkoumali jsme, co to udělá. První grafiku Neviditelného psa jsem navrhl já, on mi ji omlátil o hlavu a vymyslel svoji. Ještě ji můžete uvidět, když si otevře-

te WaybackMachine a z roku 1996 tam mají silvestrovské vydání s Tomovou grafikou.

V onom roce 1996 Tom hodně za projekt Psa u svých šéfů lobboval, až u nich dosáhl svolení, že se mohu pod střechou Eunetu o webový deník pokusit.

„Ono to pana Neffa přestane za týden bavit,“ řekl velký šéf a dal své ano.

Tom Psu od začátku ohromně fandil. Vycházeli jsme asi měsíc, dva, díval jsem se na statistiky a telefonoval jsem mu, že jsme měli za uplynulý den tři sta čtenářů.

„To není možné,“ řekl. „Tolik lidí na webu není.“

No a když jsme po roce slavili první milion, připil na ten úspěch v kavárně Krakatit rajčatovou šťávou. Co já vím, nikdy nepil alkohol. No a teď tu Tom není. Když se podívám na hla-

Hon na lovce

Když spojí síly autor jedné z nejoblíbenějších fantasy sérií současnosti s patrně nejlepším editorem anglosaské žánrové tvorby a na pomoc si přizvou spisovatele, jehož hvězda slávy sice teprve stoupá, ale již si našla své místo na nebi slávy, výsledek prostě nemůže být špatný. A... chvilka napětí... taky rozhodně není.

Pokud se o někom dá říct, že je to tvrdý *cabron*, tak o Ramonovi Espejo. Úspěšný prospektor, neúspěšný prospektor, pijan, rváč a vrah – jo, tenhle chlap střídá role, ale nemění herecké podání. Ať už v rodném Mexiku nebo na vzdálené tropické planetě São Paulo, jejíž divokou a neprozkoumanou faunu a flóru obohatila kolonizační výprava lidských predátorů. A ačkoliv by se mohlo zdát, že na tomto pralesním světě platí jen více či méně metaforická pravidla džungle, tak Ramonův nůž v břiše velvyslance z Evropy *opravdu* nebyl vstupenkou do vyššího patra potravinového žebříčku. Prchlivého prospektora čeká boj o holý život a úprk do divočiny. Do divočiny, která zdaleka není tak pustá, jak by se mohlo zdát...

Příběh představený v *Honu na lovce* napíná kořeny až hluboko do sedmdesátých let, kdy se jím začal zabývat první z jeho duchovních otců Gardner Dozois. Popis zajímavé geneze i autorskou dekonstrukci literárních přístupů nabízejí rozhovory se spisovateli v závěru knihy – jako shrnutí snad postačí to, že se čekání vyplatilo. Ačkoliv se tento relativně útlý román zřejmě nestane tou jedinou knihou, kterou si budou neboží maturanti biflovat u zmíněných autorů, ostudu nikomu z nich skutečně neudělá.

Ocenit můžete kompaktní příběh bez tří pokračování, jednoho prequelu a tří novel o automechanikovi-bratra-Ramona-va-psa – románový rozměr vyprávění svědčí. Tvůrci dostávají

vičku Hyeny, tradiční odnože Neviditelného psa, kterou Tom navrhl, říkám si, že to není možné.

A fakt to není možné. Určitě pro mne ne, co živ budu, bude Tomáš tady se mnou. **Aston / 13. 3. 2015**

Tom Vild byl opravdovým průkopníkem Internetu u nás, udělal i první pokus o převod Interkomu do webové podoby, jestlipak to ještě někde je jako malý Tomův pomníček vystaven?

Pomohl se sponzorováním jednoho z prvních ročníků Akademie SFFH, umluvil tehdy své šéfy v EUNETu.

Byl hipsterem deset let před tím, než se tenhle termín objevil, já se mu za to občas stejně předčasně poškleboval (asi v tom duchu, v jakém se na hipstery sypou vtípy dnes) a asi jsem to poněkud přehnal, protože naše vztahy trochu ochladly, nicméně jsme myslím oba byli rádi, když jsme se v dalších letech občas potkávali. Sbohem, Tome. **Zdeněk Rampas**

prostor k představení planety, jejíž ekosystém by mohli ocenit i fanoušci Neala Ashera, avšak také k představení mezilidských vztahů – což se ukáže být překvapivě důležité na to, že sledujeme cestu osamělého chlapíka pralesem. Latinskoamerická kultura, jejíž svérázné výrazivo stejně jako názvosloví pro všechny ty létající ještěrky a mimozemské brouky nám zprostředkuje tradičně vybroušený překlad Milana Žáčka, knihu koření jako chilli papričky tortilly. Díky prošpikování textu libozvučnou španělštinou, v níž i nadávky znějí jako něco, u čeho byste tančili flamenco, se čtenáři daří příjemně propojit s hlavním (anti)hrdinou a pochopit jeho povahu. Nebo chcete-li duši. Protože právě o ní *Hon na lovce* vypráví.

Než se zaleknete, že měřiče intelektuality hlásí u této knihy rudá čísla, rychle dodám, že filosofující přesah a uvažování o tom, co z nás činí lidi, neparazituje na úkor děje. V mnohém může *Hon na lovce* připomenout povedenější část díla bratří Strugackých – přinejmenším v tom, jak dokáže předestřít ve science fiction závažné otázky. Nepopírá však nijak akční stránku příběhu, který trojice spisovatelů vede jistou rukou a nenechává ho uvíznout na mělčinách zbytečné vaty ani rozbit v peřejích zběsilé akce.

Psychoanalytická cesta do hlubin Ramonovy duše ani na okamžik nepřestává být zajímavá, navzdory tomu (či snad právě proto), že prospektor na útěku je drsný jako hrubozrnný šmirgl a jeho povaha nemůže být vzdálenější ideálům hochů od Bobří řeky. A tak se společně s ním vydáváme na výpravu za odpověďmi na otázky, které si pokládáme všichni... Proč jsme takoví, jací jsme? A můžeme vůbec být něčím lepším? Dokážeme překročit vlastní stín? Umění autorského triumvirátu nelze než vyseknout poklonu za to, jak poutavým a svižným způsobem dokázali náročné téma podat.

Suma sumárum dostáváte do rukou knihu, která obhájí samotnou podstatu science fiction – protože zde scifistické ingredience dávají možnost pokládat si onu proslulou otázku „coby-kdyby“ a posunout tak filosofickou diskuzi k dramatickému příběhu. Vzorně péči nakladatelství Laser-books také vděčíme i za tradičně informačně vyčerpávající, ale nikoliv unavující autorské medailónky. A samozřejmě se při čtení přiučíte řadě španělských výrazů. Na dovolené na Mallorce je nejspíše nevyužijete, ovšem kdoví, kdy se vám pár peprnějších slovíček v řeči jižanů bude hodit.

Jan Žlebek / Sarden

George R. R. Martin, Gardner Dozois & Daniel Abraham: Hon na lovce (Hunter's Run), Laser-books, 2014, přeložil Milan Žáček: 2014, 352 str., 289 Kč

1100 stran obhajoby kapitalismu

Téměř šedesát let starý román *Atlasova vzpoura* americké spisovatelky a filozofky Ayn Randové (1905–1982), který nedávno poprvé vyšel v českém překladu, je jistě kniha důležitá, v mnoha směrech odvážná a provokativní. Bohužel to neznamená, že je zároveň kniha dobrá.

Především je to román-teze. Celá ta tlustá kniha má jediný účel, totiž názorně přesvědčit čtenáře o tom, že všechny kolektivistické sociální, filozofické či náboženské systémy jsou od základu špatné. A že lidstvo za všechny své úspěchy vděčí silným individualitám, jichž si však nikdy nevážilo. Randová důkladně a vášnivě obhajuje rozum proti citům, iniciativu a pracovitost proti soucitu a vzájemnosti, činy proti myšlenkám, majetek a bohatství proti falešné cti chudoby a odříkání.

Samo o sobě by to nemuselo vadit, kdyby na to Randová šla citlivěji a literárně zdatněji. Bohužel už od prvních stránek se čtenáři, který absolvoval socialistické školství, zjeví příznak *Anny proletářky* a dalších dílek socialistického realismu. *Atlasova vzpoura* jako by byla přímou analogií onoho dávno zapomenutého komunistického stylu. Přinejmenším má v sobě mnoho podobně triviálních a mentorských prvků, jen vše s opačným znaménkem: oproti dělníkům zde mají těžký život čestní a odvážní podnikatelé, všemožně jim ho ztrpčují především salonní intelektuálové, kteří vše relativizují a zpochybňují morálnost bohatství. (Je mimochodem zajímavé, jak se intelektuálové, tedy lidé, kteří přemýšlejí a pochybují, stávají vyvrheli jak v socrealistické beletrii, tak u Randové.) Brzy nato jim začnou státní úředníci škodit i prostřednictvím předpisů a zákonů a vše postupně míří ke znárodnění jejich skvěle fungujících firem.

Děj se odehrává v USA v dystopické blízké budoucnosti, kdy mapa světa už je zabarvena lidovými republikami a Spojené státy se k nim jako poslední prosperující stát přidávají, aby tak o svou prosperitu také začaly rychle přicházet. Úpadek země prohlubují náhlá a nevysvětlená zmizení mnoha průmyslníků, ale také vědců a umělců: bez jejich invence, pracovitosti a sebevědomí se totiž jejich podniky brzy hrouť a v USA začíná krachovat celé hospodářství. Postupně se ukáže, že toto mizení je promyšleným dílem bývalého inženýra Johna Galta, který chce společnost vytrést tím, že ji připraví o ty nejlepší lidi (odtud také název románu odkazující k mytologickému obra Atlasovi, který na svých zádech nese tíhu světa).

Většinu děje přitom sledujeme z perspektivy Dagny Taggartové, spolumajitelky velké železniční společnosti, původně rodinného podniku, který formálně řídí její nanicovatý bratr, ve skutečnosti však za skvělými výsledky stojí píle a vůle Dagny. Ta zprvu úspěšně bojuje se všemi pochybovači a jim navzdory vybuduje ambiciózní novou trať, postupně však nahlédne, že ve světě ovládaném „bandity“, jak odpůrci nazývají nově ustavenou vládnoucí garnituru socialistického typu, nelze s vše-

obecným rozkladem bojovat. Dodejme, že onen socialismus je samozřejmě především vnějškově deklarovaný, že všichni členové suity nových pánů země hledí, jak si stranou přilepšit.

Líčení toho, jak by mohla situace vypadat, když země přijde o své podnikatelské elity, patří k tomu lepšímu v románu. Randová vyrůstala v Rusku (do USA emigrovala v roce 1926), takže jistou zkušenost s tím, jak reálně funguje socialistická ekonomika, si zřejmě odnesla. Přesto některé kapitoly ohromí výstižností, s jakou dokázaly předpovědět prostředí socialismu, kdy nikdo nechce za nic převzít odpovědnost, kdy je pro pohodlné žití důležité nevyčínat, kdy iniciativní člověk plný nápadů je na tom stejně jako lenoch. Cenná je zejména kapitola o železničním neštěstí, ke kterému dojde především proto, že jeden papaláš potřebuje porušit předpisy, aby stihl mítink, a personál na trati je na všech úrovních vedení natolik alibistický (na jednu stranu se bojí zloby politika, když vlak zastaví, na druhou hrozící katastrofy), že nakonec různým skrýváním se, intrikami a výmluvami vlak vžene přímo do záhuby.

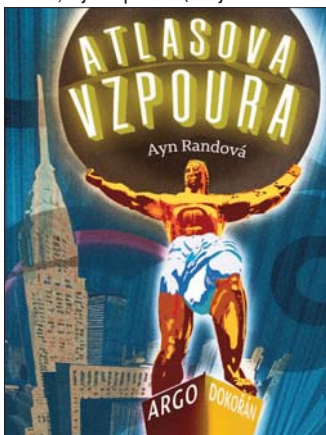
Tyto pasáže bohužel mnohem častěji střídají místa, v nichž Randová vysvětluje, proč a v čem je individualismus tak skvělý a jediné možné pro dobré fungování civilizace. I ten, kdo s ní v mnohém souhlasí, si při čtení zoufá nad tím, jak ploše je to napsáno, jak černobíle jsou postavy od začátku do konce a jak často je děj prokládán proklamacemi (ta nejdelší z nich, rozhlasová řeč Johna Galta, má 56 stran). Pohříchu se v nich navíc neustále opakuje totéž, tedy v čem je výdělečná tvořivost správná a užitečná.

Některé prvky knihy jako by přímo vyjadřovaly z pokleslého čtení pro dámy: všichni ti úspěšní podnikatelé mají hranaté rysy, bujné kštice a štíhlé postavy, zatímco jejich odpůrci jsou i fyzicky oškliví. Do Dagny je zamilováno hned několik mužů, ti však moudře ustoupí, když seznají, že ona má v srdci někoho jiného, stejně charakterního. Svým stále mocnějším protivníkům čelí hrdě a neochvějně, pohrdají jimi. Kniha je plná patetických scén a papírových dialogů. Když Dagny dorazí do skrytého údolí, kde se všichni zmizelí průmyslníci a vědci usadili, autorka před námi předestře ukázkovou naivní Utopii, jejíž některé prvky mají až komické rysy.

Kdo chce knihu dočíst až do konce, je nucen přeskakovat odstavce či celé stránky, kde Randová opakuje stále tytéž argumenty. A vše je založeno na předpokladu, že podnikatelé jsou invenční tvůrci a tvrdě pracující lidé (dnes by pro většinu kladných postav platil výraz workoholik), kteří mají zároveň pevnou morálku a charakter a hrají za všech okolností férově. Neboli předpokladu stejně idealistickém, jako je ten, že když budou prostí dělníci ovládat továrny, bude se jim dařit lépe.

Pavel Mandys / iLiteratura.cz a Hospodářské noviny

Ayn Randová: *Atlasova vzpoura*. Přel. Aleš Drobek, Argo a Dokořán, Praha, 2014, 1112 s.

Civilizační šok

Část devátá: Chvála javorového sirupu

Světová globalizace postupuje nepříjemně rychle. Začíná sledováním hollywoodských filmů, které způsobí, že zasažené subjekty podprahově touží kouřit marlborky, nosit silonky, žvýkat žvýkačky, jíst muffiny a čupčáky, nebo naopak odmítají kouření a hamburgery – podle toho, v které dekádě byl film natočen – ale v každém případě chtějí žít AMERICKY. Tato homogenizace způsobuje, že těžko hledám, co je v Americe ještě unikátní. Maršmelou, brownies a sedavý způsob života už doputovaly i do Čech, stejně jako zvrácenost v podobě Budweiseru Light. Nedávna návštěva v cukrové varně mi však poskytla inspiraci. Javorový sirup koupíte i v Evropě, ale pravé cukrové javory rostou jen v Severní Americe. Sbírat a vyrábět sirup ze sladké mízy za domem tak můžete pouze v Kanadě a USA.

Dlouho jsem přemýšlel, jestli existuje americký ekvivalent pro českou houbařskou vášeň. Američané, s čestnou výjimkou přistěhovalců z východní Evropy, bláznů a sebevrahů, na houby nechodí. Místo toho mají jiné koníčky, třeba sběr škeblí (soft shell clam, česky rozchlipka písečná) na pobřežních mělčinách Atlantiku. „Claming“ se trochu houbaření podobá, musíte znát svá místačka, nasbírané „plodiny“ jsou nacucané vodou (občas na vás plivnou čůrek) a je nutné je důkladně očistit, než je podusíte v páře. Na druhou stranu tu vidím i podstatné rozdíly. Škeble jsou živé a brodění v bahně za odlivu se spíš podobá paběrkování kaprů po výlovu rybníka. V obou případech musíte mít speciální rybářské holínky a domů se vrátíte tak zablácení, že vás maminka nepozná. Po návštěvě cukrové farmy jsem došel k závěru, že nejbližší analogií houbaření je sběr javorové mízy. Také se provozuje v lese a podobně jako si musíte být jistí, která houba je jedlá, musíte umět rozpoznat správný druh stromu k navrtání. Z nasbírané šťávy si neuděláte smaženici, ale vaření si užijete dost a dost.

Nejběžnějším zdrojem cukrové mízy je javor cukrový (Acer saccharum). I další severoamerické javory produkují slušný výtěžek a sladkost, třeba javor červený (Acer rubrum) nebo černý (Acer nigrum). Pár takových máme v Massachusetts v lesíku za domem a na podzim jsou snadno k poznání. Domínují lesu zářivě červenou, žlutou a oranžovou barvou listů. Podle kvality barev prý znalci poznají, jak slibná bude následující sezóna. V listech se totiž fotosyntézou produkují cukry, které se ukládají do dřeva na dobu, než se strom probudí ze zimního spánku.

Sklizeň javorové mízy začíná na začátku jara (únor až březen). Přesněji v době, kdy teploty přes den stoupají nad nulu, zatímco v noci stále panují mrazíky. Tehdy stromy začnou sát ze země vodu a produkovat cukrovou šťávu. Úspěch amerických javorů spočívá v tom, že jejich míza obsahuje dvě až tři procenta cukru. Když mízu staří indiáni ochutnali, ucítili sladkou chuť a napadlo je stromy nařezávat. Opravdovou těžbu zavedli až bílí osadníci, kteří měli díky průmyslové revoluci lepší možnosti a začali produkovat cukr ve velkém.

V Čechách sbíráme březovou nebo javorovou šťávu, ale získat z ní cukr se dá těžko. Bylo by nutné odpařit tolik vody, že je

proces nerentabilní. I v případě amerických javorů je to energeticky náročné. Než zahustíte sirup na předepsaných šedesát sedm procent sacharidů, musíte odstranit třicetkrát až čtyřicetkrát větší objem vody, než kolik vám zbude ve várnici na stáčení. Trvá to dlouho, ale výsledek stojí za to.

Když v předjaří vypukne javorová sezóna, „cukrové chýše“ začínají lákat turisty. V Massachusetts existuje spousta malých producentů, kteří zásobují třeba jen blízké restaurace. Některé cukrové domy mají v objektu vlastní restauraci, kde vám udělají lívance a polejí je vydatnou dávkou sirupu. Ne náhražkou z přepáleného cukru, kterou dostanete v IHOPu (international house of pancakes, oblíbený řetězec s palačinkami, lívanci a omeletami), ale vlastním „zdravým“ javorovým sirupem s obrovskou kalorickou hodnotou. Mimochodem, v USA se ročně prodá sirupové náhražky za osmnáct miliard dolarů. Potravinářští chemici stále hledají způsob, jak zkaramelizovat cukrovou šťávu, aby se chuť co nejvíc podobala javorovému bratrancu. Myslím, že i kdyby uspěli, javorové producenty to nezničí. Všichni víme, že vlastnoručně okrájený hříbek z lesa chutná lépe než oslizlý šampion z obchodáku.

Jestli zavítáte v předjaří na východní pobřeží USA, sugar house stojí za návštěvu. Prohlídka většinou začíná v lese, kde se poučíte, jak fungoval sběr za dřevních časů. Na dutou hubičku zaraženou do kmene javorů se zavěsí kovová nádoba s poklopem, do které ze stromu vytékají sladké kapky. V době, kdy se stromy pořádně rozjely, to byla honička. Kyblíky roztroušené po lese museli sběrači vyprazdňovat i několikrát denně. Protože javorům svědčí podmáčená půda a některé druhy si lebedí přímo v močálech, nebyla to jednoduchá práce.

Indiáni původně kůru nasekávali, ale dnes se používá vrtačka s centimetrovým vrátkem. Do šest centimetrů hluboké díry se zarazí dutý čep z kovu či plastu. Každý vzrostlý javor má v sobě jen jednu nebo dvě pípy, větší počet by strom oslabil. Patentované čepy prý nezaručují a umožňují javorům ronit po celou sezónu. Když je dobré jaro, jeden strom poskytne kolem čtyřiceti galonů mízy (150 litrů), což vydá na čtyři litry sirupu.

Dnes už většina producentů přešla z manuálního sběru na systém trubic. Dělají to i malé rodinné farmy, protože to zvyšuje produktivitu. V praxi vypadá tak, že javorový les je protkaný sítí centimetrových hadiček, které jako pavučina vedou od stromů ke spojovacím uzlům a odtud gravitací stékají do centrální nádrže nebo přímo do varny v cukrovém domě. Výhoda je nejen v tom, že to nahradí práci sběračů a do kyblíků nepadá hladový hmyz, ale i v tom, že vývěvou vytvářejí v trubicích mírný podtlak. Díky tomu se dá ze stromů čerpat míza i za klimaticky nepříznivých jaro. Sezóna se dá o měsíc prodloužit i v dobách globálního oteplování. Při skokově rychlém příchodu jara však pozor: Znalci tvrdí, že když strom osepou rychle pupence, šťáva začíná chutnat tak nějak... pupencově.

Sesbíraná šťáva se nesmí dlouho skladovat, aby nezkvasila. V širokých a mělkých vanách se pomalu vaří. Tím se nejen sterilizuje, hlavně se z ní odpařuje voda. Klasickými metodami trvá zahušťování dlouho, rozhodně déle než když vaříte sma-

ženici. Většina nadšenců, kteří si vyrábějí javorový sirup podomácku, využívá této doby k posedávání kolem kotle a popíjení piva. Na rozdíl od houbových jídel se javorový sirup snáší s konzumací alkoholu bez problémů.

Větší výrobci určují, kdy se má várka zastavit, podle viskozity sirupu. Hustotu kontrolují hustoměrem, a když naměří předpisových šedesát sedm procent, začínají stáčet. Nedostatečně zahuštěný sirup může kvasit, příliš hustý po zchlazení zkrystalizuje a nevypadá hezky. Domácí výrobci bez zkušeností a technologie prý poznají finální produkt tak, že vře při teplotě o sedm stupňů vyšší, než je bod varu vody. Domácí sirup může být stejně dobrý jako od profesionálů, ale moderní technologie dává velkým výrobcům výhodu. Reverzní osmózou dokážou z mízy odstranit vodu za studena (ale ne organické molekuly a minerály) a koncentrovat směs až na 12 % cukru. Tím ušetří čas a energii, ale konečně zahušťování se stále provádí za varu. Za zvýšené teploty totiž probíhají chemické reakce cukru s přítomnými aminokyselinami, které dávají sirupu potřebnou chuť a aroma.

Javorový sirup je prý jediná původní chuť vytvořená v Severní Americe. Všechno ostatní bylo importováno nebo vymyšleno jinde. Protože Evropa nemá vhodné javory, nemohli na tuto chuť přijít ani kulináři Francouzi. Nebo na ni přišli, ale ve frankofonní Kanadě. Provincie Quebec produkuje 80 % světových zásob javorového sirupu, celých 12 milionů galonů. Zbylých dvacet procent připadá na USA. Massachusetts patří k malým výrobcům, nejvíc sirupu produkuje Vermont (40 % americké produkce), o zbytek se dělí New York, Maine, Ohio a Wisconsin.

Kanada a USA společně založily federaci výrobců, která kontroluje množství produkce a prodej. Je to takový OPEC javorového sirupu. O tom, že je to důležitá surovina, svědčí fakt, že Kanada má strategická skladiště zásob pro případ neúrody (Global Strategic Maple Syrup Reserve). V roce 2012 se bandě lupičů ze skladu v Saint-Louis-de-Blandford podařilo uloupit 3000 tun javorového sirupu. Byla to celá desetina roční produkce a při ceně 75 tisíc dolarů za tunu to dělalo hodně přes sto milionů dolarů. Kanadská policie všech 18 zlosynů rychle dopadla, zřejmě je usvědčila sladká vůně.

Příprava javorového cukru je zajímavě propletená s národní historií USA. Poté, co bleďé tváře převzaly monopol na těžbu javorové šťávy, produkce cukru stoupala. Říkám cukru, protože tehdy se sirup odpařoval do sucha a výsledkem byl krystal na vaření a pečení. Javory však cenou nemohly konkurovat cukrové třtině z jižních států, proto produkce stagnovala. Pak přišly časy občanské války Severu proti Jihu. Abolicionisté (odpůrci otrokářství) začali kromě jiných výrobků bojkotovat i jižní cukr. Za války platily na sladidlo vysoké tarify, takže lokální produkce javorového cukru získala na důležitosti.

Po skončení války byly obchodní tarify sníženy a výroba cukru z javorů se přestávala vyplácet. Farmy upadaly a lidé prodávali své lesy dřevařským firmám, které z kvalitního javorového dřeva vyráběly nábytek. V roce 1938 dokončil dílo zkázy hurikán, který zničil velké množství javorových plantáží na severu USA. V roce 1960 průmysl produkoval jen deset pro-

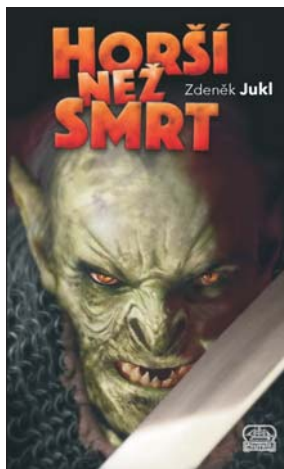
cent cukru v porovnání s konjunkturou během občanské války. Už to vypadalo, že javorovému průmyslu zazvonil zvonec. Podobně jako v jiných oborech ho spasily technologické inovace v podobě vakuové těžby. Výroba se začala vyplácet i pro malé producenty a zbytek zařídila vhodná reklama. Stejně jako v případě vinařů, kteří rozšířili fámu, že víno prospívá lidskému zdraví, se zasnázili i sirupáři. Díky tomu víme, že javorový sirup obsahuje prospěšné antioxidanty, minerály, aminokyseliny a inhibitory přeměny disacharidů na monosacharidy (což prý pomáhá diabetikům druhého typu). Navíc je to přírodní medikament, napraví rozhozený žaludek a funguje jako placebo na všechny nemoci. Pochopitelně si s ním můžete osladit i bílý jogurt, mňam.

Na rozdíl od jiných reklam chválu javorového sirupu přijímám. Díky jeho drahotě z něho neztlostíme a přírodní produkty mají v tomto století zvuk. V Kanadě je javorový sirup tak populární, že si kanadský astronaut dovezl tuby i na mezinárodní vesmírnou stanici.

Až si budete v americkém obchoděku vybírat z široké nabídky sirupů, nenechte se zmást rozřazením do tříd. Prodávají se v kvalitě A (grade A) a B. Třída A se dále dělí na tři poddruhy: Light Amber (Světlý jantar), Medium Amber (tmavší) a Dark Amber (nejtmavší). Na pohled jsou áčka světlejší a průzračnější, ale chuťově v tom necítím velký rozdíl. Někteří lidé dokonce říkají, že na lívance upřednostňují nejtmavší třídu B, protože má nejsytlejší „javorovou“ chuť. Podle mě je to jedno. Kupte ten levnější a lejte ho na lívance, dokud se pořádně nenacuají. Teprve pak je to ono.

Teoreticky mám domácí přípravu javorového sirupu zmáknutou. Vymyslel jsem způsob, jak za pomoci kalibrované lahvičky a přesné poštovní váhy kontrolovat hustotu sirupu během varu, mám připravené pekáče (jsou mělké a mají velkou odparnou plochu), domácí fén (nucená cirkulace vzduchu na podporu odpařování) a kempingové hořáky. Navrzt krásné stromy jsem se však ještě neodvážil. Jednoho jara se však odhodlám a zavěsím kbelíky do lesa za domem. Žádný javorový sirup nechutná tak dobře jako ten, který si uvaříte sami.

Martin Gilar

Horší než smrt

Klub Julese Vernea vydal další knihu dobrodružné fantastiky. Autor začal své první příběhy psát ve dvaceti letech, prvotním impulsem byla snaha vykreslit oblíbené draky i jinak než v obvyklé záporné roli.

Pak poslal svou povídku do soutěže O nejlepší fantasy, kde s povídkou Horší než smrt vyhrál a stal se Nositelem meče. To mu dodalo odvalu k napsání debutové knihy...

Zdeněk Jukl: Horší než smrt, Poutník, 2015, 424 str.

Časem s vědou - březen

o velkých činech vědy a techniky

Dva zapomenutí

Jednou z nemnoha významných žen starověku byla **Hypatia z Alexandrie (370 – březen 415)**. Jako dcera matematika a astronoma Theona Alexandrijského měla přístup ke vzdělání. Zнала díla filosofů a literátů, uměla sestavit astroláb, destiční přístroj, hustoměr. Sestavila astronomické tabulky, komentovala díla Diofantova (algebra) a Apolloniova (kuželosečky). Jakkoli se údaje o ní v mnohém liší, shodují se na jejím „neobyčejném duchu a sličnosti“ (Otto). Žel, hrdý a nezávislý duch vzbudil nenávist křesťanského pohlavára a vraha desítek tisíc Židů Cyrila Alexandrijského (dnes svatého, jednoho z Učitelů církve), který na ni poštval zfanatizovanou křesťanskou lůzu. Sokrates Scholastikus, Hypatiin mladší současník a nejvěrohodnější pramen informací o ní, jí ve svých církevních dějinách věnuje odstavce: „V Alexandrii žila jakási žena jménem Hypathia, byla dcerou filosofa Theonise. Tak pokročila ve vědách, že daleko překonala všechny filosofy své doby. Nejenže vstoupila do platonské školy, založené Plotinem, ale také obory všech filosofů dovedla vysvětlit všem, kdo ji chtěli poslouchat. Proto k ní odevšad přicházeli, kdo měli zájem o filosofii. Při svém velkém sebevědomí, které čerpala z filosofie, neváhala ve vši skromnosti předstoupit před přední osobnosti. Všichni ji pro její obzvláštní sebeovládání ctili a přijímali. To vyvolalo závist. Když totiž často hovořila s Orestem (alexandrijský prefekt, FH), začal ji církevní lid obviňovat, že zcela znemožnila smrt biskupa (Cyrila, FH) s Orestem. Proto jistí lidé, povahově vznětlivější, jejichž vůdcem byl lektor kostela Petr, si na ni počíhali, když se odněkud vracela domů. Shodili ji z vozu, přivedli do kostela zvaného Kaisaron, svlékli z ní šaty, rozdrásali ji tělo ostrými střepy až k smrti, pak ji uřáli údy, donesli ji na místo zvané Cinaron a tam ji spálili. Tento zločin poskvřil pověst Cyrila i alexandrijské církve, vždyť ti, kdo vyznávají křesťanské náboženství, nesmějí zabíjet, válčit ani něco podobného dělat. Toto se stalo ve čtvrtém roce Cyrilova episkopátu v březnu v postní době.“

Z Hypatiina písemného díla se nic nezachovalo, tradují se ale její hlavní zásady:

Ponechte si právo myslet, dokonce i špatně myslet je lepší než nemyslet vůbec.

Nejstrašnější věc je učít pověry jako pravdu.

Dnes se po ní jmenuje planetka č. 238, objevená v roce 1884.

(Zájemcům o Hypatiin život a dobu doporučuji španělský film *Agora*.)

„Už jako chlapec jsem zažil leccos podivného. Když jednou pouštěli mé matce žilou, všiml jsem si, jak se krev měnila, kdykoliv jsem přišel blíže... A když jsem běhal podél potoků a hledal škeble, místo abych šel do školy, zdávalo se mi mnohé o tajemných silách přírody a cítil jsem vliv nebeských bytostí na svou vnímavou mysl...“

Franz Anton Mesmer vystudoval teologii, filosofii a medicínu. Jsa široce vzdělán, pokusil se spojit duchovno s tělesnem v teorii živočišného magnetismu. To měla být jakási všudypřítomná univerzální prasila, fluidum, skrze něž na naše schrány působí vesmír. Nemoc je způsobena „ucpáním“ toku fluida nervovou soustavou. Což lze odstranit „zmagnetizováním“ organismu.

Po skandálu s léčením slepé pianistky byl lékařským kolegiem roku 1778 vyhnán z Vídně. V Paříži pro obrovský zájem své léčení magnety zmechanizoval pomocí „magnetických věder“. Z nich čouhaly tyče, kterých se pacienti drželi, a Mesmer ve fialovém plášti a za zvuků hudby je obcházel a všelijak opusoboval. Dodejme, že jako pomocní magnetizéři působili statní mládenci, kteří pacientky „objímali koleny“ a masírovali je podél páteře a „od šíje až dolů na prsa“, což vyvolávalo občas vzlykot, proudy slz, výkřiky, jekot, hysterické záchvaty až bezvědomí.

V roce 1784 ustavila pařížská Akademie věd komisi, jejímiž členy byli i doktor Guillotin či významný chemik Lavoisier, předsedou pak Benjamin Franklin. Přišla vyzbrojena kompasem a elektroměrem, avšak neměřila nic. Shodou okolností v témže roce 1784 jeden z Mesmerových žáků, markýz Maxime de Puységur, objevil „magnetický spánek“ a prokázal, že jej lze navodit i bez magnetu, slovem či gestem. Tak objevil hypnózu, stav, v němž lze člověku snadno leccos vsugerovat, zejména to, čemu chce věřit a co si sám přeje (pojem *hypnóza* zavedl roku 1841 skotský lékař James Braid). Před objemem narkózy se hypnóza kupříkladu hojně využívala při operacích.

Po Velké francouzské revoluci se Mesmer vrátil do Vídně, ale pro podezření z jakobinství musel utéct do Švýcarska. Nakonec si v Meersburgu u Bodamského jezera otevřel malou lékařskou praxi, tam také **5. března 1815**, jednaosmdesátiletý, zemřel.

František Houdek

Na Hydru!

Třeštění letitého popularizátora 36

Obligátní opouštění novoročních předsevzetí a hlavně zdůvodňování této „prohry“ před sebou samým mi znovu připomnělo (viz IK 12/2014) problematiku *kognitivní disonance* (rozpor mezi *teoreticky správným* a *aktuálně fungujícím*). Vzhledem k faktu, že KD významně spoluurčuje naše myšlení i jednání – zkusme o ní ještě trochu zauvažovat...

KD se poznenáhlu vynořila z nevědomých automatismů, když člověk začal být schopen poznávat a porovnávat; je tedy evolučně mladší než pud, instinkty, emoce. Touha ji odstranit (a navodit tak kognitivní konsonanci) je dnes už vrozená, ale nikoli nutně všude stejná; rozumářská, technologická civilizace Západu ji snáší hůř než třeba Orientálci, které existence více pravd o tomtéž tolik nenerвуje.

Kalibry disonance jsou ovšem různé; můžeme podléhat drobnému osobnímu zlovyku i destruktivní závislosti, rovněž

zdroje jsou různé „tvrdé“ – něco si můžu srovnat sám se sebou, něco probíhá zcela mimo mě a pokoušet se to ovlivnit je stejně účinné jako zasahovat do chodu elektrárny skrze žárovku v síti. To důvěrně známe – ať volíme sebeodpovědněji, zakládáme prospěšné spolky, organizujeme petice, apelujeme poslance, jen výjimečně tím něco změníme k lepšímu. A když vstoupíme do politiky, buď vyhoříme neúčinným bojem, nebo se nám v krajně oprávněných zaprodanců zalíbí natolik, že ztratíme chuť cokoli měnit (výjimky prominou). Rozpor mezi možnostmi a realitou každodenního života (říkám mu *občanská kognitivní disonance*) je hlavní příčinou oné notoricky známé *blbě nálady*; trvale zažívaná bezmoc nakonec i svatého naučí kašlat na všechno, co se netýká jeho samého.

Snad nejvyšší KD se pojí k prostředí, povstává z principiálně nesplnitelného paradigmatu současnosti: nutnosti ze stále vyčerpanějších přírodních zdrojů pomocí stále drastičtějších prostředků ukájet stále náročnější choutky stále početnější populace. Racionalizace typu „příroda je mocná a nějak si poradí; věda, až náležitě pokročí, to vyřeší“ jsou monstrózní sebeklamy - příroda, nemaje důvodu udělovat nám jakákoli privilegia, si poradí, ale bez nás; věda by to vyřešila už dnes, ale temné stránky v nás to nepřipustí (viz *Sokratův omyl*, IK 1/2015; *Skleněný strop*, IK 2/2015). My, jakkoli se to snažíme vytěsnit, v hloubi duše tušíme, že při aktuálním nastavení hodnot většina všeho, co děláme (v zaměstnání, zábavě atd.), přispívá

ke kolapsu naší civilizace. Současný německý filosof Peter Sloterdijk o tom napsal: „Kulturní (zde míněno „civilizační“, FH) nezdravost moderního světa se odráží ve falešných nadějích a zklamáních, v postupu šílenství na úkor rozumu a ústí ve schisma moderního vědomí, kdy se reálné staví proti rozumnému a to, co víme, proti tomu, co děláme.“ Důsledkem „vyšších“ KD je tedy pravý opak, než by velel rozum: namísto dobrovolné střídmosti a preference nemateriálních hodnot své nevědomé zděšení vytloukáme dalším nakupováním, ujetějším a křečovitějším

kratochvílením, stále hlubším sebeklamem. Zákonitě - místo rozumného „my, všude, zítra“ nás válkuje silnější, poněvadž starší a hlubší „já, tady, teď“.

Lze si představit tři základní způsoby, jak naložit s konkrétní kognitivní disonancí:

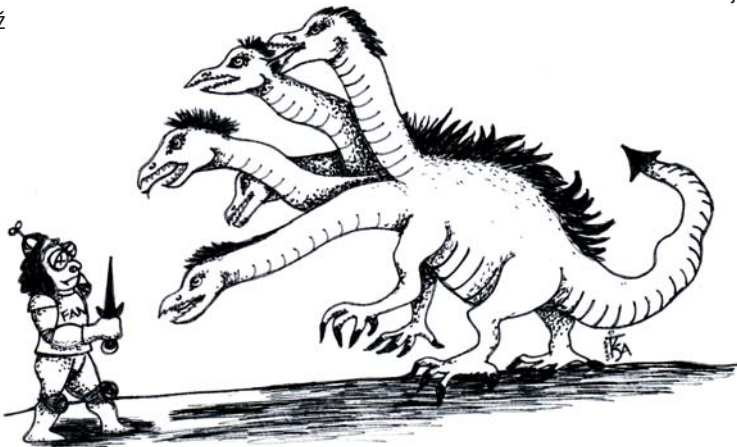
1. pasivní – vytvořit neutralizační sebeklam. Škála je věru široká – od relaxačního snění (v přírodě, ve

virtuální realitě) k umělecké tvorbě, od iluze „mě se to netýká“ po totální přizpůsobení typu „mně to nevadí“, „mně to stačí“ (maně mi tanou naše média zábavy a zapomnění). Sebeklamy na jedné straně představují nástroje zachování osobní integrity, na opačném pólu však nástroje rezignace na lidství v nás.

2. aktivní – snažit se změnit příčiny KD, pohnout částí reality, která je v rozporu s ideály. Formy mohou varirovat od sebezdokonalování až k veřejnému angažmá. Má to cenu, dějiny znají příklady lidí, kteří se pustili do boje – a objevili nové pravdy, nové modely, nová paradigmatata... Každopádně, u aktivistického přístupu nutno přijmout *syndrom hydry*: jde o nekonečný zápas, kdy i takřikajíc velká vítězství jsou pouze prozatímní a lokální; naproti tomu i malé výhry se počítají a načítají. Ale pozor: Nová poznání a k nim starý způsob života jsou semeništům KD!

3. hybridní – individuální kombinací boje a sebeklamu se naučit žít s KD v rovnováze. Sem se hodí velmi známá myšlenka sahající až ke sv. Františkovi: „Dej nám, Bože, tři dary: směrlost, vyrovnanost, rozum. Směrlost, abychom změnili věci, které se změnit dají. Vyrovnanost, abychom se dokázali smířit s tím, co změnit nelze. A rozum, abychom mezi těmi věcmi dokázali rozlišovat.“ Možná to zní tuctově, ale lepší recept než rozum opravdu neznám.

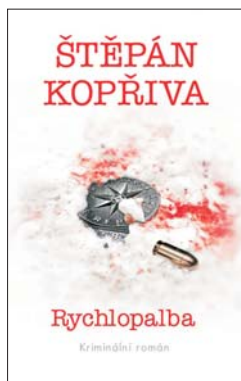
František Houdek

Rychlopalba

Očekává-li dnes někdo od takzvané „detektivky“, potažmo kriminálního románu nějakou velkou literaturu, je obvykle naivní. Takový žánr má být nicméně (v tom lepším případě) čtivý, strhující, zábavný, nejlépe pak tématicky lehký (bez ohledu na počet či brutalitu a rozmanitost nezbytných vražd, které dnes společenská objednávka přímo vyžaduje), nezatížený zbytečným intelektualismem, a když už, tak snad jen v jakémsi humor-ném podtextu: to abychom se tímto tradičně odpočinkovým textem co nejpohodlněji prokousali, nechali se unést, jen maličko si lámali hlavu, ale ani to snad není nutné, neboť rozuzlení na konci je zaručeno, nejlépe pak s nějakým bonusovým překvapením. Na druhou stranu tu však mnohý zhýčkaný moderní čtenář přece jen nehodlá postrádat jistou literární úroveň, osobitý jazyk, schopnost autora vystavět chytlavé dialogy, neotřelost scén a vlastně – proč si to nepřiznat – přece jen tak trochu i té intelektuálštiny, byť jako nenucené podtržení plynulého, hladce plynoucího děje. Především však dostatečný vhléd do moderní kriminalistiky či spíše do aktuálního reálu, problematiky a konkrétních problémů, potíží neb jiných nuancí soudobé české policie, je-li už tedy příběh zasazen do takového prostředí. Kopřiva se do něj takto mnohostranně ponořil a vůbec se nedá říci, že by se svým textem skončil na štítě. Však se jedná o zkušeného a čteného autora, dosud však převážně sci-fi či žánru fantasy, dnes tedy už i benjamínka detektivkáře. Jeho oborová prvotina „Rychlopalba“ je nicméně pozoruhodná, a to zdaleka nejen tím, že se odehrává v jakési pravé, nijak nepřikrášlené, zbytečně „neředěné“ realitě české policejní praxe (byť nepatrné sci-fi, potažmo fantasy náznaky si užijeme i zde). Přestože jakýsi ideový základ tvoří aktuálně čtenářsky nejoblíbenější severský styl moderní detektivky, onou reálnouází je syrová pražská policejní scéna, kde se navíc hlavním hrdin (a vypravěč v jednom), kriminalistický outsider z běžné pražské pochůzkové služby, dokonce snaží tvářit jako pravý „hloupý“ policajt, „neznalý“ kriminalistického myšlení, natožpak praxe, sám sebe prezentující jako nudného „průměráka“. A tady je drobná slabina Kopřivovy knížky, protože autorova nesporná sečtělост, schopnost dedukce a mnohé další znalosti či jeho psychologické závěry příliš vyčnívají ze stylizovaného „prostáčka“, jakého se nám v osobě svého samozvaného vyšetřovatele, především však vypravěče (!), snaží představit. A zatímco tohle Kopřivovi neuvěříme (Anebo se snaží naznačit, že hrdina každým dalším krokem roste?! Ne, ani tohle vysvětlení neobstojí!), všechno ostatní už od něj bereme až do posledních důsledků, byť Kopřiva se ani se svým čtenářem, natožpak s postavami, rozhodně nijak nemazlí. Už samo ústřední kriminální téma zapůsobí prudce na emoce: nechutné týraná dvanáctiletá holčička výkaly pichanými do žil, dokonce snad prý vlastní matkou, nejspíše opakovaně zneužívaná otčím, která nakonec zmizela a snad že byla zavražděna někým hodně blízkým...?!

V průběhu pátrání zažívá hlavní hrdina nejružnější brutální

příhody, popsané s bezohlednou naturalitou, je opakovaně krvavě zbit, ale i on sám umí být nekompromisní (kdy například v bitce hodně zblízka ukousne odpornému bezdomovci nos i s kusem obličeje, přičemž polyká jeho odporné sople – ale tím si zachrání život), je nucen zabít (a tady potkáme scény na samé hranici fantasy), být nemírně násilnický, aby se však znovu a znovu vracel do běžného unylého reálu pražských pochůzkářů, kde si tragiku své nudné existence špatně zaplacené policejní fický rozpouští v ironii i ve vzteku, zejména pak vůči ješitným, tu a tam úplatným a vůbec nafoukaným „kolegům z vyšších pater“, ale také třeba v perustraci drobných přestupníků či domácích násilníků, v pudové střelbě i v sexu. A když už tedy sex u Kopřivy, pak nemůžeme čekat nic jiného než opět extrémní vztah jeho maličko požívačného, lehce ignorantského hrdiny (jehož právě opouští manželka), tedy obecného otlučkána, řadového uniformovaného policisty s jakousi vyhraněnou emo-punkerkou, která mu svým opirsingovaným jazykem zvolna sjíždí dolů po nahé hrudi a břiše, aby...

Do toho nicméně pátrá po oné zmizelé dívence, v případě zjevně špatně uzavřeném namyšleným(!) kriminalistou z „tam toho“ prestižního oddělení, užívá nejrůznějších „zakázaných“ metod, dokonce tedy i zabíjí, neboť musí, a přitom všem mu ani tak nejde o to získat prestiž, jako snad prostě jen zalepit nudu svého nesmyslného existenciálního bytí. Hledá smysl života, útěk z nudy, své nic neříkající reality „ode zdi ke zdi“, anebo se prostě jen tak placatí – a přitom se zvolna posouvá kupředu v rámci svého svérázného vyšetřování, snad aby alespoň jednou v životě dotáhl něco smysluplného. Znělo by to celé jako příšerná nuda, odrazující již apriori od toho, aby člověk Kopřivovu Rychlopalbu vůbec otevřel. Jenomže když to udělá, bude prudce atakován jeho strhující vypravěčskou schopností, jiskřivými dialogy, svérázným jazykem a oním patřičným humorem v kontextu, obvykle samozřejmě černým, stejně jako osobitě, nesporně pak moderně pojatým sociálně-psychologickým reálem, ve kterém se příběh odehrává, mnohdy patřičně ujetým, plným vyvrženců, šilenců a psychopatů – až čtenář pomalu ztrácí pojem, co je vlastně normální. Chvillemi nám Kopřiva doslova vyrazí dech, pak nás na chvíli ukolébá svérázným humorem, abychom vzápětí dostali další pecku, teď pro změnu navýsost hororovou, načež doslova fyzicky zabředneme do nechutných hlenů, prosáklých fatální krví, či do nejrůznějších psychopatologických zákoutí lidské duše, kde i sám hlavní hrdina hledá svou vlastní cestu kudy dál. No - a i když člověk tuhle knihu občas odloží, a třeba i znechuceně, nezbude mu než se k ní zase brzy vrátit: příští ráno, za hodinu, o tři minuty později – po návratu z toalety, kam si skoro zapomněl odskočit. Nejedná-li se přímo o záchodového čtenáře.

„Mrtvola ležela v kuchyni,“ začíná se akčně Kopřivova „Rychlopalba“. „Nebyla to pěkná kuchyně a mrtvola taky nebyla nic moc...“

To samo už naznačuje mnohé.

Luboš Y. Kolářek

Štěpán Kopřiva: Rychlopalba, CREW, 2015, 376 str., 329 Kč

Realizující se neskutečno

Je to nemožné, ale děje se to. Tak zní heslo Platotelovy filozofie reálného neskutečna, která ovlivnila autory žánru re-pre a navíc se každý den stává naší součástí. Postel se sama ustele bez ohledu na to, zda v ní někdo leží, a lednice odmítne vydat nezdravou snídani... Smějete se, že nic takového nehrozí? Úsměv vám zmrzne na tváři, když vám dojde, že tohle všechno už předpověděli autoři knížky *My jsme vám to říkali*, a to je pěkný malér. Jejich predikce se totiž už postupně naplňují, jak už se tomu v mnoha případech stalo, vlastně denně můžeme zaznamenat zprávy, které jen potvrzují jejich schopnost vytušit, kam až se mohou informační technologie vyvinout a jak moc budou zasahovat do lidského života. Ne nadarmo nazvali žánr, který prosazují, real prediction! Digitální brýle, které zničí člověku periferní vidění? Testy už to potvrzují a za pravdu dává literátům i známý publicista Michal Rybka, který se hrozbou umělé inteligence zabývá ve svých článcích na stránkách herních časopisů a webů. Ano, dějou se věci, které se zdály nemožné. Nebo spíš které se vymkly všem střízlivým odhadům. Když se na konci 80. let 20. století hovořilo o přenosných komunikačních zařízeních, které se vejdou do kapsy, smáli jsme se, jaká je to veselá sci-fi. A dnes už bez problémů uvěříte předstávě Smartbonu, který implantovaný pod kůži nepotřebuje žádné baterie, ale jako e-upír se živí vaší energií.

Na naší budoucnost je třeba pohlížet s optimismem, protože překotný vývoj zřejmě nezastavíme, tak se pojďme aspoň dobře bavit. Však autoři zmíněné re-pre sbírky se také pokoušejí předávat své sdělení pomocí humoru. Někdy se u povídek budete smát srdečně, jindy s mrazením v zádech. Možná vás udiví, jak se celý devítičlenný česko-slovenský kolektiv dokázal vyladit tak, že i přes osobitý styl každého z nich vytváří společně komplexní mozaiku vzájemně provázaného světa. Inu, zde máte důkaz, že i z ryzího amatérismu (čti „nadšenectví“) mohou vznikat dobré projekty.

Řada motivů z povídek se stala také předlohou pro divadelní performanci *Reálné neskutečno*, kterou autorský tým osobně předvádí poslední rok na nejrůznějších conech. Za scénář stojí Martin Vondráček, který tak zúročil své zkušenosti z ochotnického souboru Tvůjátro činoherná. V bláznivé audio-video-divadelní skeči si s chutí zahrála i Františka Vrbenská, která do knížky přispěla nezapomenutelným doslovem. Zápětka celé skeče je jednoduchá – nová systémová platforma Platotel®, která nahradila původní Mash@oom, má ještě nějaké mouchy a telefon na helpdesku společnosti Malý&Slabý se stává pěkně horkou linkou... Jestlipak si operátor Honza Podrucký, nedostudovaný vysokoškolák, se všemi dotazy hravě poradí, když ho bedlivě po celou dobu sleduje neodbytný AnalKom? Odpověď na tuto otázku znají všichni, kdo si ve svých nabitých programech mezi zajímavými přednáškami, filmovými představeními a herními konzolami našli skulinku a přišli se na neobvyklou akci podívat. Kdo si tam nestihl *My jsme*

vám to říkali pořít, jistě nyní zajásá, když uslyší, že sbírka je nyní k dostání také jaké e-book.
Zuzana Hloušková

NON FICTION

Jiří Kamen

Češi patří k Vídni

aneb třicet dva výprav do Vídně v českých stopách

Na jedné ze svých prvních návštěv literárních večerů Slova mají křídla jsem vyslechl kapitolu z knihy esejů spisovatele a rozhlasového redaktora Jiřího Kamena. Už nevím, zda se týkala Podob obrazu císaře pána, kterou kniha *Češi patří k Vídni* začínala, nebo zda to byla některá z dalších jednotřiceti, ale určitě získala můj zájem pro další výpravy do Vídně v českých stopách.

Věděli jste například, že Alois Musil, katolický kněz a orientalista, autor dobrodružných knih *Cedry na Libanonu*, *Kočovníci pouště* a *Světčův diamant*, a dalších byl vzdáleným bratrancem Roberta Musila, autora *Muže bez vlastností*, však také oba pocházeli odněkud od Brna, byl rovněž c. k. dvorským radou a že byl v podobné misi jako T. E. Lawrence, jen opačně orientované, vyslán do Konstantinopole, Sýrie a Arábie?

Nebo že pravděpodobně koncipoval, nejspíše s císařovnou Žitou, tzv. první dopis císaře Karla, v němž padla osudná slova o spravedlivém francouzském požadavku na vrácení Alsaska-Lotrinska?

A že neteř Aloise Musila, také Zita, pozvala svou kmotru, poslední rakouskou císařovnu v roce 1968 do Rychtářova na oslavu nedožitých stých narozenin svého strýce, ale z obav před reakcí domácích a hlavně zahraničních bolševiků z toho sešlo.

Tak teď už to víte, a to jsem jen zlehka ocitoval z jedné z mnoha kapitol :-)
ZR
Jiří Kamen: Češi patří k Vídni, Mladá fronta, 2014, 256 str.

